

Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 31. (91.) ÉVF. • 6. SZÁM • 2021. JÚNIUS • ÁRA: 3 LEJ

A firtosmartonosi templom. Fotó: Czire Alpár

Isten ajándéka

• A hit olyan, mint valami víz-választó: akik hisznek, azokról szinte lerí, hiszen a nehéz helyzetekben is meg tudják őrizni belső derűjüket, szerények, józanok. Akik nem hisznek, azok nem értik, hogyan lehet oly sokszor nyugodtan, zúgolódás nélkül elfogadni a megpróbáltatásokat, hogyan lehet az igazságszolgáltatást Istenre bízni, miért tulajdonítják Istennek a benne hívők a személyes sikereket, eredményeket.

Aztán vannak olyanok, akik határozatlanok. Néha érthető

számukra az isteni gondviselés, máskor meg felfoghatatlannak találják, hogy életük irányítását átengedjék egy láthatatlan hatalomnak, aminek működését nem is mindig érzékelik.

A hit nem érdem és nem akaratérő kérdése. Ajándék. Mint az élet csodái, megtörténik velünk, amikor nyitottá válunk a nálunk hatalmasabbra. Amikor bízunk, akár csak Ezékiás király. Amikor Isten parancsolatai számunkra már nem parancsok, hanem magától értetődő elvek.

A tartalomból:

Harc a lélek erejével

4

Erőforrásunk a hit

6

Régi kéziratok, egyházi prédikációk bűvöletében

7

Katonai szolgálat I.

10

Az énlaki „hun írás” margójára

14

Beburkol

16

„Bízott az ÚRban, Izráel Istenében..., ezért vele volt az ÚR...” (2Kir 18,5.7)

● **Az Egyházi Képviselő Tanács elnöksége a május 5-i ülésén elhatározta az alábbiakat:**

– A Főtanács és a Zsinat idei üléseinek időpontja: július 9–10., helyszínei Kolozsvár és Budapest. Az erdélyi egyházkörök, illetve a magyarországi egyházkerület főtanácsai és zsinati tagjai állandó tartózkodási helyüktől függetlenül bármelyik helyszínen részt vehetnek az üléseken. A két helyszínen egyidejűleg zajló ülések között a Főhatósági Hivatal és az Egyházkerületi Hivatal közvetlen távközlési kapcsolatot biztosít.

– A főhatósági jelölőbizottság ülésének időpontja legkorábban június 21., legkésőbb június 25.

– A tisztújító egyházköri közgyűléseket a május 25. – június 5. között kell megtartani.

– A Háromszék-Felsőfehéri Unitárius Egyházkör jelölőbizottsága ülésének legkésőbbi időpontja május 10.

– Az egyházközségek egyházköri közgyűlésbeli világi képviselőt illetően: az EKT Elnöksége azoknak a képviselőknek a megbízatását tekinti érvényesnek, akiket egyházközségük közgyűlése május 9. (éjfél) előtt választott meg szabályos módon.

● **A Vallásszabadság Nemzetközi Társulatának Európai és Közkeleti Részlege (International Association for Religious Freedom, Europe and Middle East Region) május 8–11. között Szabaddá tesz-e a vallás? címmel szervezett angol nyelvű online konferenciát.**

Az IARF EME mostani konferenciája, amely éppen 120 évvel az első IARF-világkongresszus után zajlott, a vallás és a szabadság kapcsolatának aspektusait járta körül. A konferencián előadást tartott dr. Esther Suter (svájci református egyház), Mark Solomon (nagybritanniai szabadelvű zsidó közösség), dr. Andreas Roessler (német evangélikus egyház) és Wytske Dijkstra (holland remonstráns egyház).

● **A 11. Szociológus Napokon, május 12-én mutatták be online Kiss Dénes „Nekünk csak ez van.” Vallás és egyházak a rendszerváltás utáni Erdélyben című kötetét.** Aznap zajlott az Online vallásgyakorlat a pandémia alatt nevet viselő kerekasztal-beszélgetés. **A kolozsvári Valláskutató Intézet szociológusai az erdélyi történelmi egyházak lelkészei és hívei körében mérték fel az online egyházi szolgálatokkal kapcsolatos tapasztalatokat, amelyekről Kiss Dénes számolt be.** Rosta Gergely a magyarországi jezsuiták vonzaskörébe tartozó, zömmel katolikus népességen belül végzett kutatás eredményeit, Máté-Tóth András pedig egy lelkészek körében végzett európai összehasonlító kutatás magyarországi eredményeit foglalta össze. A beszélgetést Bálint Róbert Zoltán moderálta. **Május 13-án a Mindennapi tapasztalatok az online oktatásról című kerekasztal-beszélgetés egyik meghívottja Solymosi Zsolt, a János Zsigmond Unitárius Kollégium igazgatója volt.**

● **Május 13-án Magyarország Kormánya átfogó Kárpát-medencei templomfelújítási programot hirdetett meg,** amelyből négyszáz templom felújítását biztosítja. A kedvezményezettek között **262 erdélyi templom is szerepel, több mint kétszáz településről** – jelentette be Soltész Miklós, a magyar Miniszterelnökség egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkára, aki Nagyváradon tanácskozott a magyar történelmi egyházak vezetőivel. **A templomfelújítási támogatásból harminc unitárius egyházközség részesül.**

● **Május 27–28. között Korondon zajlott az idei lelkészeknek szóló hivatássegítő tevékenység.** A programvezető Demeter Erika unitárius lelkész, szupervízor és Varga Zoltán református lelkész, szupervízor volt.

● **Folytatódik a Gondviselés Segélyszervezet programja, amelynek során háziállatokat adományoznak többgyermekes, rászoruló családoknak.** Tokos Zsolt harminc, Cséki Péter pedig húsz csirkét adományozott erre a célra. Az ötven csirke öt erdővidéki családnál talált új gazdára.

Egyházköri hírek

● **Magyarországi egyházkerület**
Április 28-án adták át Kocsordon a műemlék templom kertjében az unitárius egyháztörténelmi, kulturális és turisztikai látogatóközpont modern épületét, valamint az emlékparkot, amely több mint száz millió forintos pályázati támogatásból valósult meg. A Magyarországi Unitárius Egyházkerület és az egyházközség képviselői átvették az eddig elkészülteket a kivitelezőtől. Az egyházközség vezetősége a belső berendezés és kiállítás elkészültével augusztus végére tervezi az avatóünnepélyt.

● **Székelyudvarhelyi Egyházkör**
Május 16-án kettős ünnepség zajlott az oklándi egyházközségben. Köszöntötték a 83 éves id. Bartha Dénes gondnokot és a leköszönő keblitanácsosokat: Lajtai Rozália jegyzőt, Gólicza János gondnokhelyettes keblitanácsost, Szolga Balázs és id. Elekes Zoltán keblitanácsost. Kelemen Éva a távozó lelkészi család nevében méltatta Bartha Dénest. Bálint Benczédi Ferenc püspök köszöntőjét Székely Kinga Réka hitéleti és missziós előadótanácsos olvasta fel, majd Benedek Mihály lelkész szolt az ünnepeltekhez. A nőszövetség nevében Ács Balzsza tortával, a vallásórások és Sorbán Enikő énekkel, a gyülekezet elismerő oklevéllel és templomgrafikával ajándékozta meg őket. Ezt követte a Balázs Ferenc Ifjúsági Ház átadása. A tavaly elkezdett felújítást a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. támogatta. Fodor Tamás konzul a támogató nevében mondott beszédet, Benedek Mihály lelkész áldáskérését követően az oklándi fúvószenekar zenélt.

LÉLEKKENYÉR

A hitről

A hit láthatatlan és megfoghatatlan. A hitről nem beszélünk, ha pedig beszélünk, csak a közösségi, kollektív hitről, hogy mi mint közösség, mi mint unitáriusok, ugyanazon egyházhoz tartozó hívek miben hiszünk. Ezeket általában jól tudjuk: egy Istenben, Jézus ember voltában, az ember jóságában, Isten szeretetében. Jól megtanult mondatok, frázisok, azt is mondhatnánk, hogy ezek hitünknek „látható” jegyei. Ezekről prédikálnak, ezekről tanítanak, folyamatosan szóba jönnek, s ha álmunkból felébredsztenek is, tudjuk ezeket mantrázni.

De a hitnek van egy „láthatatlan” dimenziója, egy sokkal személyesebb síkja is, amelyet az ember saját élettapasztalataiból épít fel. Ez a hit a fájdalomból és a magányos pillanatokból épül fel. Ennek a hitnek a gyökere a magára maradottság keserves emlékeiben fogódzik és ezekből nő ki. Azokban a pillanatokban szökken szárba, amikor a világ és annak jól ismert rendje minden észszerűséget felülmúlva a feje tetejére áll, s ebben a káosz uralta pillanatban ott van a fájdalommal teljesen magára maradt, kétségbe esett ember. Amikor semmire sincs magyarázat, amikor üresek a szavak és hiábavalóak az emberi tettek, akkor tör magának utat a hit. A csendben, amikor kifelé már nem, de befelé annál többet figyel az ember, mintha egy láthatatlan kéz súlya pihenne meg lelkeden. Nem tolakodik, csak simogat. Nem hangos, csak jelzi, hogy nem vagy egyedül. Nem hivatkozik jelenlétével, csak csendben veled üldögél. Nem látod, csak sejtéd.

Hitednek a nagyságát nem a szenvedéseid mélysége vagy sokasága adja, nem kell naponta órákat a tested és a lelked szenvedésre kényszerítsd, messze nem, viszont az élet hozza a maga akadályait, és az ezekkel járó nehézségeket senki sem kerülheti el, és senki sem menekülhet el tőlük. A hit nem a szenvedés, hanem a nehézségben megsejtett érzés, hogy nem vagy magadra hagyatva, bármennyire összeomlani látszik minden körülötted. A hit a szeretet sejtelme.

S bár emberi természetünk miatt hitünk leggyakrabban a szenvedésben születik meg, mégis az igaz hit az örömben, a nyugodt és békés hétköznapokban teljesül ki. Amikor nem felejtéd el, nem kell újra kínkeserves utakat járnod ahhoz, hogy érezd: nemcsak a láthatókra, hanem a láthatatlanokra is tekintesz, s minden egyes tetteidben, cselekedeteidben megnyilvánul az, amit megsejtettél: ő veled van, és nem hagy magadra, és így életed sokkal több lesz, vele teljesebb.

JOBBÁGY
MÁRIA JÚLIA

Nem beszélünk a láthatatlan hitről, kevés szót ejtünk arról, hogy ki mikor és életében hányszor érezte át azt, ahogyan Ady szavaival élve csöndesen és váratlanul átölelte az Isten, nem beszélünk hitből eredő cselekedeteinkről, hitünkéből fakadó erőnköről, pedig mennyi mindent tanulhatnánk egymástól, milyen megerősítő és tápláló lenne egymás láthatatlan hitét megértve.

„...mivel nem a láthatókra nézünk, hanem a láthatatlanokra, mert a láthatók ideig valók, a láthatatlanok pedig örökkévalók.” (2Kor 4,18)

Az, aki nem csak keservében hisz, hanem örömet is a hit tölti el, az az örökkévalóságnak egy cseppjét megértette. Tekintsünk hát a láthatatlanokra is, beszéljünk az el nem mondhatóról, az Istenről, aki velünk él, aki bennünk lakik, aki számtalanszor erőt adott, aki táplál és felemel, aki nemcsak megtanult szövegekben, hanem mindennapjainkban is ténylegesen jelen van. Tegyük hitet róla.

Harc a lélek erejével

PÁL JÁNOS

• Gyermekkoromban nagy érdeklődéssel és kíváncsisággal lapoztam azokat a könyveket, amelyek nagy háborúkról, híres csatákról és hadvezérekről szóltak. Elcsodálkoztam egy-egy hadvezér lángelméjén, hogy kis haderővel és kevés harci eszközzel diadalmaskodni tudott a sokszoros túlerőben levő ellenség felett. Nagy kedvencem volt Hunyadi János vagy Dobó István, akik leleményességüknek, bátorságuknak, harci tapasztalataiknak köszönhetően világraszóló győzelmet arattak a sokszoros túlerőben levő ellenség felett. Olvasmányaim során azonban az is nyilvánvalóvá lett előttem, hogy győztes csatát csak akkor lehet vívni, diadalt csak akkor lehet aratni, ha a főparancsnok megfelelő fegyveres erőt és felszerelést tud mozgósítani az ütközetre. Vagyis hiábavaló a lángelme, hasztalan a tehetség, ha nincs kivel és mivel harcba szállni.

Az elhangzottakkal nem a háborúkat akarom népszerűsíteni, azonban meggyőződésem, hogy régi idők nagy csatái, híres ütközetei tanulsággal szolgálnak nekünk, hiszen bárhonnan is szemléljük életünket, nekünk is meg kell vívniunk a magunk keserves harcait a mindennapjainkban. És természetesen egyáltalán nem mindegy az, hogy vesztesen vagy győztesen kerülünk-e ki ezekből az ütközetekből.

Mint mondtam, a régi harcok tapasztalatai azt mutatják, hogy diadalt mindig az a fél aratott, amelyik megfelelő erőket tudott mozgósítani. Hasonlóképpen mi is csak akkor tudjuk a magunk harcait sikerrel vívni, ha megfelelő erőket vagyunk képesek mozgósítani. Két erőforrás áll rendelkezésünkre mindennapi küzdelmeinkhez: a testnek és léleknek ereje. Előbbire egyre több időt és figyelmet fordítunk: egészségesen táplálkozunk, igyekszünk minél jobban kipihenni testünknek fáradalmait. A másodikról azonban teljesen megfeledkezünk, mert a modern ember nemigen akarja elhinni azt, amit az idősebb nemzedékek igen jól tudtak, hogy a lélek nélkülözhetetlen erőforrás az eredményes, sikeres küzdelemhez. A zoltáríró megindítóan vall minderről. Mikor a pusztulás vermében, a sárban és iszapban volt – írja –, Istenhez kiáltott. A válasz nem maradt el, Isten meghallgatta, és erőt adott ahhoz, hogy kimásszon a romlás verméből, és szilárd talajra találjon. A léleknek és nem a testnek ereje volt az, ami megmentette életét a pusztulástól.

Tetszik, nem tetszik, naponta meg kell vívniunk a magunk küzdelmeit. Tetszik, nem tetszik, naponta szembe kell néznünk életünk különféle kihívásaival. Nehéz kihívás és küzdelem pontosan és tisztességesen elvégezni mindennapos munkánkat, mert sokszor elfásulunk, és kedvünket veszítjük. Súlyos teher és nehéz harc betegségeinket leküzdeni vagy megta-

nulni azokat elviselni, azokkal együtt élni. Nehéz kereszt a gyász, a veszteség, de halandó emberekként nem merülhetünk a tagadásba, ezekkel is farkasszemet kell néznünk. Nehéz elviselni az élet igazságtalanságait, a különféle nemtelen támadásokat, de ettől még nem állhat meg az életünk.

Folyamatos küzdelemben vagyunk. Van, aki nem hajlandó küzdeni, az ő sorsa a pusztulás lesz. Van, aki csak testével vívja meg küzdelmeit, de nem ér célba, mert elfárad, mert elcsügged reménytelenségében, kicsinyhitűségében. Van, aki nemcsak testének, hanem lelkének erejét, istenhitét is beveti a mindennapok harcában. Ő lesz az, aki nemcsak sikeres csatákat nyer, hanem élete háborúját is, akárcsak a zoltáríró: „Várva vártam az Urat, és ő lehajolt hozzám, meghalotta kiáltásomat. Kiemelt a pusztulás verméből, a sárból és iszapból. Sziklára állította lábamat, biztossá tette lépteimet.” (Zsolt 40,2–3)

Az istenhit győzelmünknek egyik fontos kulcsa. Emlékezzünk a pásztorfiúra, Dávidra, aki legyőzte a rettegett harcost. Emlékezzünk meg arról, hogy a hite vitte Dávidot Góliát elejébe. A hite által tette meg azt a végső lépést, mellyel győzelmet aratott. „Az Úr, aki megmentett engem az oroslán és a medve karmától – mondta a hitetlenkedő királynak –, meg fog menteni ennek a filiszteusnak a kezéből is.” (1Sám 17,37)

És végezetül hadd idézzem gróf Bethlen Béla egykori politikus, jogász megrendítő, de reményt, bizodalmat ébresztő vallomását. A kommunista rendszer megaláztatásait, börtöneinek poklát megjáró Bethlen szerint lelkének ereje, az istenhite és humora volt az, ami megpróbáltatásai, harcai közepette megsegítette abban, hogy diadalmaskodni tudjon mindazokon a nehézségeken, amelyek nemegyszer életét veszélyeztették. „Akikkel börtönkarrieremet 1945. év márciusában elkezdtem, azoknak csak kicsi százaléka térhetett haza; bő aratást végzett közöttünk a kiütéses tífusz, majd a vérhasjárvány, de legfőképpen a szubalimentáció és ennek minden káros következménye, így az ödéma, a skorbut és más egyebek. Öngyilkossági esetek is előfordultak; amíg volt mivel – addig az ereiket felváltgák; miután minden vágószerszámot elkoboztak, azután fehéreneműdarabjaikkal felakasztották magukat az ablakok vasrácsaira. Akik pesszimisták, desperádók, vagy kishitűek voltak, azok rendre mind elhullottak.

Nekem nagy szerencsém volt az, hogy sohasem voltam dohányos és ameddig még kaphattunk csomagot és abban cigarettát is, addig azzal mindig turtojt vettem a dohányzó társaimtól. Segített sokat az is, hogy erős fizikumom és önfegyelmem volt, és hogy minden munkaalkalmat megragadtam ahhoz,

hogya a szabadban dolgozhassak. Amíg kertészkedtem, még a cigányok privilégiumát is végeztem: a pöcögödör kihordását. És mindenképp felett két nagy H-be-tű hozott haza: a Hit és a Humor. Sohasem lógattam az orromat, és sohasem adtam fel a reménykedésemet.

Immár nekem is számolnom kell azzal, hogy holnap vagy holnapután én is oda kell járuljak a Gondviselő Édesatyám színe elé és ha felteszi nekem is a három kérdést: Tudtál-e szenvedni? Tudtál-e lemondani? Tudtál-e szolgálni? – úgy érzem, hogy akkor, alá-

zattal bár, de nyugodt lélekkel és határozott hangon így válaszolhatok: jó Uram – tudtam, de azt is jól tudtam, hogy mindenképp elhordozására Te adtál nekem elegendő erőt, és én ezt sohasem fogom Neked eléggé meghálálhatni.”

Bizalommal forduljunk Istenhez, kérjünk tőle reménységet, erőt adó hitet, hogy sikerrel tudjuk megoldani az előnkbe tornyosuló nehézségeket, kihívásokat. Ha kudarc ér, ha csatát veszítünk, kiáltunk bátran feléje, és ő megadja a szabaduláshoz szükséges lelki erőt.

Szabadság napja vagy kicsi pünkösöd Alsórákoson

KOTECZ JÓZSEF

„Az esti fátyolon keresztül csak derengve látszik a szülőfalum tornya. De ahogy a száját sötétben is megkapja az ember, olyan pontosan tudom én is, hogy hol van a derengésben. Ilyenkor nyugbe ver valami különös érzés, melyhez hasonlót soha semmi nem ébreszt bennem. Csak a föld, ahol ringott a bölcsöm.”

(Tamási Áron: *Árnyas szülőföld*)

„a szívem kolumbusz árbóckosarából
kiáltó matróza mikor
idáig érkezem
minden más táj csak óceán
ez itt a föld
a föld nekem.”

(Kányádi Sándor:

Mikor szülőföldje határát megpillantja)

Igen, ez itt a föld, ahol a hagyomány szerint 1848-ban az első szabadság napján nyárba hajló hétfőre ébredt Alsórákos jobbágy- és zsellérrendű népe. A Pálszegiben kapáltak, Nézőhegy oldalán kaszáltak, a Hegytetőt körbekerülték az ökörfogatú ekék.

A lovaskocsin érkező Huszár János lelkész (az alsórákosi Huszár család sarja, aki 1806-ban született, Székelyudvarhelyen tanult, waldorfi, majd esztényi református lelkész lett, a szabadságharc áldozata) felháborodva a jogtalanságon, hogy a népet még mindig úrdolgára hajtják, felvilágosítja véreit, hogy eltörölték a jobbágyságot, és máshol már élnek is szabadságukkal. (A magyar országgyűlés IX. törvénycikkelye, amely kimondja az úrbér eltörlését, március 17-én kelt. Ezt erősítette meg az erdélyi országgyűlés IV. törvénycikkelye, amely június 7-én kelt.)

Az örömhír futótűzként terjedt el az egész határon. – Szabadság! – Szerszámaikat vállra vetve, együtt indultak a templomba (a református volt a nagyobb, hát

oda) hálát adni, megköszönni Istennek a szabadítást. Petre Mózes református lelkész nevezte kicsi pünkösödnek a napot. A hálaadás után a templom előtti öreg zádogfa (hársfa) árnyékában tettek térdre hullva átok alatti fogadást utódaikra is kötelező erővel, hogy ezt a napot (pünkösöd hétfője utáni hétfőt) minden évben megünnepeljen. Ezen a hétfőn minden munka szünetel, minden alsórákosi, ha csak teheti, hazamegy, hogy a szabadság napján részt vegyen, ünnepeljen.

Én is ott voltam. Ha hívtak, ünnepi beszédet mondtam az unitárius és a református templomban is Alsórákos szülöttjeként, felsórákosi unitárius lelkészként. És boldog voltam, hogy együtt látom a templom padjaiban egymás mellé ülve ünnepelni szülőfalum unitárius, református, katolikus és ortodox vallású népét.

2021-ben is ünnepelnek. Rezesbanda és lovas bandérium ébreszti a falu népét, zúgnak a harangok, de az ünnep sokat veszített sokak lelkében fényéből, ragyogásából, jelentőségéből.

„Nem érti ezt az a sok ember,
Mi áradt itt meg, mint a tenger?
Miért remegtek világrendek?
Egy nép kiáltott. Aztán csend lett.
De most sokan kérdik: Mi történt?
Ki tett itt csontból, húsból törvényt?
És kérdik, egyre többen kérdik,
Hebegve, mert végképp nem értik –
Ők, akik örökségbe kapták –
Ilyen nagy dolog a Szabadság?”

(Márai Sándor: *Mennyből az angyal*)

Jelen írásomhoz dr. Imreh Barna *Alsórákos története* c. monográfiájából használtam fel adatokat.

LÉLEKTÉRKÉP

Erőforrásunk a hit

SIMÓ MELINDA

• A hit kapcsán a hitvallás, tévhit, hitel, hiteles, hiteltelen, önhitt, kishitű, hitvita, hittétel stb. szavainak világnak át gondolataimon. Kérdéshez szokott agyam rögtön teszi a dolgát, és szegezi nekem a következőket: te kibem, miben és mit hiszel?

Ezekre a kérdésekre az itt és most konkrétságában születhet hiteles válasz. Erre egy példa:

Duzzogva érkezik a kabinetbe, s szinte még a jólneveltségi köszönő körökön sem esünk túl, máris szegezi nekem a kérdést, hogy ugye van Mikulás. Ugye én is hiszek benne?

Válasz helyet kérdezem, hogy miért fontos neki, hogy én erről mit gondolok, és rögtön kiderül, hogy a következő „hitvitában” jól jönne egy felnőtt véleményével erősíteni saját véleményét, de az is, hogy számít neki a véleményem.

Kicsi még ahhoz, hogy megértse azokat az elvont fogalmakat, mint az emberi jóság, szeretet és a másikra való odafigyelés, de tágra nyílt szemmel figyeli, hogy hiszem, ezekből született a Mikulás.

Ő már nagyobb, és mostanság találkozik azzal, hogy a viszonzatlan szerelem miatti szenvedés nem is annyira elvont, sőt jelen van a mindennapjaiban. „Érdemes-e így tovább élni?” – nem hiszi, hogy ezek után megtalálja az élete értelmét. Hosszú órák beszélgetéseiből érti meg, hogy életterületeinket beszűkíteni a párkapcsolatra valóban értelmetlen.

Ezekkel a helyzetbemutatókkal szerettem volna illusztrálni, hogy a lelkigondozás, fejlesztés, terápia, önismereti munka gyakorlatilag abból áll, hogy megismerjük, a tudatalattiból felszínre hozzuk a másik ember hitrendszerét, és azoknak a meggyőződéseknek, elvárásoknak, amelyek a „terápia tükrében” szét-pattannak, új értelmezést keresünk.

Az iskolai osztályoknak szervezett tematikus beszélgetések között a leggyakoribb a tanulással kapcsolatos. Ilyenkor sokszor kapom azt a kérdést, hogy használom-e azt a tudást, amit középiskoláskoromban szedtem össze. Főleg volt-e az akkori erőfeszítés? Nem volt elfolyt, elfecsérelt idő, amit magolással töltöttem?

Hazudnék, ha azt mondanám, hogy minden nap deriválok és integrálok – válaszolom, de az attitűdöt, hogy a tanulás fejleszt, középiskolás koromban alakítottam ki, és a lendület azóta is tart. Elhiszik nekem, mert gyakran tanulok tőlük technikai újdságokat.

Szakmai érdeklődésem központi témája a reziliencia, a stresszel való megküzdés. Ezért erről a terület-

ről hozom azt a példát, amely alátámasztja, hogy mennyire fontos, hogy mit hiszünk.

A Harvard Egyetemen végeztek egy kísérletet, amely a szociális nyomásra vonatkozott, s amelyről Kelly McGonigal *A stressz napos oldala* című könyvében számol be. A résztvevőknek megtanították, hogy a stresszreakciójukat (felerősödő szívritmus, táguló pupilla, kiszáradt torok stb.) ne hagyományosan, hanem újszerűen, azaz segítségként értelmezzék. Például a gyorsan verő szív felkészíti az egyént a cselekvésre, mert így több oxigén jut az agyba. Hagyományos módon azt tartjuk a stresszről, hogy káros és elkerülendő. Igen ám, de akik azt hitték, hogy a stressz gyakorlatilag megvéd, azoknak a stresszreakciója megváltozott. Ezt a változást ma már a képalkotó eljárások segítségével nyomon lehet követni.

Egy tipikus stresszreakció során a pulzus felgyorsul, a véredények összehúzódnak, és így a többlet-
vérmennyiségnek egy szűkebb helyen kell átpréselődnie. Ez az egyik oka annak, hogy a hosszan tartó stresszt a szív- és érrendszeri betegségekkel hozzák kapcsolatba. A harvardi kísérletben azonban azoknak a résztvevőknek, akik segítségként értelmezték stresszreakciójukat, ugyan szintén felgyorsult a pulzusa, de a véredényeik ellazulva maradtak, mintegy utat engedve a többletvérnek. A szívük tehát gyorsan vert, azonban ez egy sokkal másabb szívverés, olyan mint mikor szerelmünk hajnalán megpillantjuk a nagy őt.

Amire a stressz új tudománya rávilágít: hogy a stresszről való hitünk formálja a biológiai reakciónkat is. Saját felelősségünk tehát, hogy hová fókuszálunk.

A biológiai szintről Viktor Frankl osztrák pszichiáter, a logoterápia megalapítója szavaival haladjunk a transzcendens felé: „ha az ember a végső értelemben, a felettes értelemben vetett hit mellett dönt, akkor ez a hit, mint minden más hit is, alkotóerőt kölcsönöz neki. Mert a hit nem csak annyit tesz, hogy hiszünk hitünk tárgyának valóságosságában – ennél többet, lényegesen többet jelent: valósággá teszi azt, amiben hisz.”

Összegezve tehát, a hitünk egy nagyon értékes erőforrásunk, amely alkotásra hív úgy, hogy sejtjeinkig hat. Felelősségünk tehát ezt a forrást tisztán tartani.

Kezdheted a munkát a következő kérdés megválaszolásával: mit hiszel, unitárius emberként milyen életfeladatra kaptál megbízatást az Istentől?

Régi kéziratok, egyházi prédikációk bűvöletében

Április 30-án zajlott a Dávid Ferenc és a kortárs prédikációs irodalom: A reformáció első generációi című konferencia az online térben. Az esemény az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet közös szervezésében valósult meg. A konferencia harmadik szekciójában dr. Lovas Borbála (ELTE), aki az Unitárius prédikációirodalom kutatócsoport vezető kutatója, a Dávid Ferenc prédikációgyűjteménye: Egy ismeretlen ismerős c. előadásában beszélt első püspökünk egyházi beszédeiről, illetve az általa irányított kutatócsoport tevékenységéről. Az interjút a szerkesztő készítette.

• **Mielőtt a részletekbe belemennénk, mesélne arról, hogy mi lehet az oka annak, hogy egyes szerzők életét és műveit a tudományos kutatók alaposan ismerik, másokat meg kevésbé vagy egyáltalán?**

A kutatások témáit általában trendek és emberek határozzák meg. Ha van érdeklődés egy-egy terület

második felében figyeltek fel igazán az egyházi irodalom gazdagságára. Természetesen voltak szerzők, akikről sokat beszéltek, akiknek a műveit kiadták újra, például Pázmány Péter, Melius Juhász Péter vagy Szenci Molnár Albert, de átfogó és alapos kutatások sok területen nem voltak, és e szerzők életművének áttekintése, feldolgo-

Nagy előrelépések történtek a kutatásban az utóbbi 50-60 évben, olyan kiváló kutatók, mint Dán Róbert, Pirnát Antal, Keserű Bálint, Balázs Mihály, Keserű Gizella vagy Horn Ildikó kutatták, kutatják a kora újkori Erdélyi Fejedelemség történetét, a korabeli szellemi irányzatok, egyházszerző tevékenység, unitárius püspökök és prédikátorok, radikális gondolkodók, erdélyi nemesség és polgárság, egyházi és világi törvényalkotás, nemzetek és vallások, és általában az unitarizmushoz kapcsolható erdélyi múlt történetét. Persze nem azt mondom, hogy az unitáriusokkal általában nem foglalkozott senki. A 19. század végén sok minden napvilágot látott az unitárius prédikátorokkal, püspökökkel kapcsolatban, amit ma is használunk, forgatunk. Gondolok itt például Jakab Elekre és kortársaira. Ugyancsak fontos lépéseket tett a korpusz megismeréséhez és áttekintéséhez Gellérd Imre, aki a történelem viharaiiban is kitartóan olvasta, kutatta és elemezte az elődök munkáit. Talán legismertebb kiadott munkája a *Négyszáz év unitárius prédikációirodalma*.

Nagyon sokat segített a kutatóknak, hogy olyan munkák, mint a Kénosi Tózsér János és Uzoni Fosztó István által jegyzett unitárius egyháztörténet szövege végre modern kiadásban is olvashatóvá váltak. Az 1970-es évektől kezdve monográfiák, tanulmánykötetek, életrajzok, válogatott beszédkiadások jelentek meg, például Enyedi György válogatott művei, amelyek nagy visszhangot keltettek, és el-

iránt, többet publikálnak róla, többet beszélnek róla, így a párbeszéd kialakulásakor továbbléphet a téma, továbbléphetnek a kutatók. Kutatócsoportok szerveződnek, konferenciákon osztják meg a területtel foglalkozók újabb eredményeiket, elképzeléseiket, felfedezéseiket.

Más kutatási területek viszont sokféle ok miatt hátrébb szorulhatnak. Ilyen például általában az egyházi irodalom, és ezen belül is az unitárius prédikációs irodalom kutatása. A magyar irodalomtörténeti kutatásokban a 20. század

zása gyakran egyházi szakemberek privilégiuma volt.

Az unitárius egyházi irodalommal kapcsolatban nemcsak az volt a nehézség, hogy egy kis egyházzól van szó, hanem az is, hogy a források szinte egésze kéziratokban maradt fenn. Ezeknek már számbavétele is hosszú munkát igényelt. Most már nagyjából látjuk, hogy melyik könyvtárban, levéltárban milyen forrásokat, milyen gyűjteményeket őriznek, ám elolvasásuk, feldolgozásuk, és továbblépve, átírásuk és kiadásuk nagyrészt még várat magára.

indították azt a folyamatot, aminek mi ma örülhetünk.

• **Hogyan, miért született meg az ötlet, hogy Dávid Ferenc munkásságát vizsgálандó egy egész kutatócsoport alakuljon?**

A kutatócsoport nemcsak Dávid Ferencsel foglalkozik, hanem az a tervünk, hogy részletesen feltárjuk és levéltári forrásokkal, régi nyomtatványokkal és a kéziratos anyag bevonásával újraírjuk az unitárius prédikációk történetét. Láthatóvá szeretnénk tenni azt a változást, fejlődést, átalakulást, ami az egyház alapításától kezdve körülbelül százötven év alatt történt az unitárius prédikációirodalomban, elfeledett szerzőket újraolvasva, eddig nem ismert szerzőket és munkákat bemutatva. És ebben a munkában az egyik első lépés az, hogy az első püspök hatalmas életművéből a prédikációskötetét feldolgozzuk, jegyzetekkel ellátva újra kiadjuk. Ennek a tavaly októberben elkezdett hatalmas munkának az eddigi eredményeiről beszéltem én és Kovács Sándor az április 30-i konferenciánkon.

• **Hogyan jött létre maga a kutatócsoport? Kik és miért vállalták a közös munkát?**

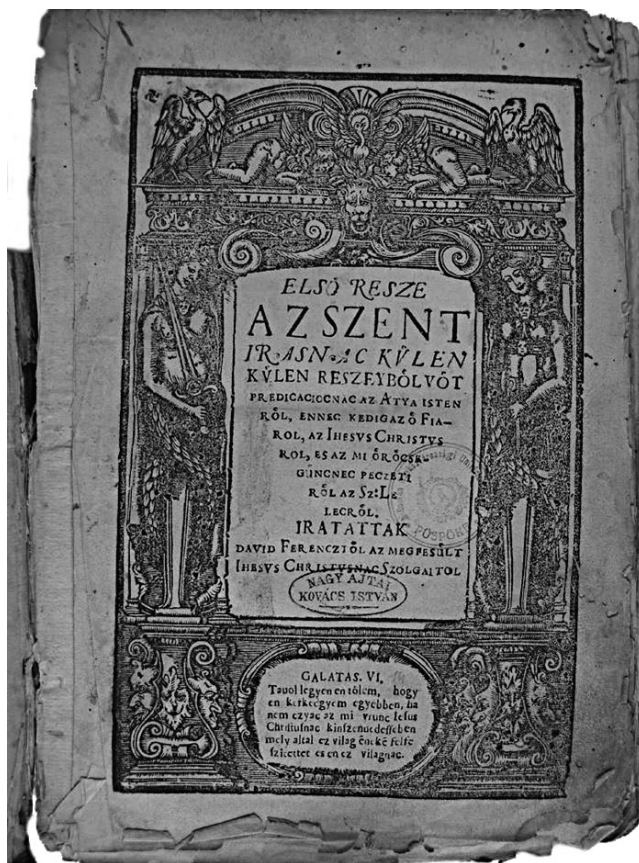
A kutatócsoport a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal kutatási pályázatán nyert el támogatást négy évre a fiatal kutatóknak kiírt kategóriában. A kutatócsoport vezetője én vagyok, és a pályázat benyújtása előtt megkerestem azokat a kollégáimat, akik kéziratokkal, főleg unitárius anyaggal dolgoztak, dolgoznak, ismerik a korabeli prédikációskorpuszt, hogy együttműködne-e velem. Nagyon szerencsésnek érzem magam, mert fantasztikus kutatók álltak a terv mögé.

Segítségünkre lesz a négy év során Káldos János, aki Enyedi György, a harmadik unitárius püspök életművének alapos ismerője. Kutatócsoportunk legtapasztaltabb tagja Kovács Sándor, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet kiváló oktatója, emellett a kolozsvári könyvtári és levéltári anyag jó ismerője, aki többek között Dávid Ferencsel kapcsolatban publikált fontos tanulmányokat. A kutatócsoport további tagjai kiváló fiatal kutatók, és a kora újkori prédikációs irodalom jó ismerői. Szigeti Molnár Dávid, a Szegedi Tudományegyetem adjunktusa, aki főleg egyháztörténettel és levéltári kutatásokkal foglalkozik, emellett remek szakember, átírásai és kutatási eredményei a projekt nagy segítségére lesznek. Sebestyén Ádám két év múlva kapcsolódik be majd a munkába, jelenleg Bornemisza Péter életművéről, főleg prédikációiról írja a doktori dolgozatát az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, ő a 16. századi prédikációirodalom

alapos ismerője, akivel már korábban is dolgoztunk együtt szövegkiadások készítésénél. Vrabély Márk szintén az Eötvös Loránd Tudományegyetem doktorandusza, késő középkori és kora újkori prédikációs irodalomra és kéziratkutatásra specializálódott, az átírások elkészítésében lesz a projekt nagy segítségére. Förföldi Gábor, az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanársegédje és Molnár Dávid, a humanista irodalom kiváló kutatója Pécsről rövidebb időre csatlakoznak majd hozzánk, segítve munkánkat a forrásfeltárás, forrásfeldolgozás, valamint az új prédikációtörténet előkészítésének munkálataiban. És meg kell még említenem Kiss Bélát, aki pótolhatatlan segítségünk tervezett kiadványaink formába öntésében.

• **Mit szeretnének a kutatók elérni e közös munkával?**

A célunk az, hogy egy olyan szövegkorpuszt ismertessünk meg az irodalomtörténész szakmával és a szélesebb közönséggel is, amit eddig nem, vagy nagyon részlegesen ismertünk. Ezek a beszédek nemcsak nyelvileg különlegesek, néha meghatóan szépek, de mozgalmas képet rajzolnak a törökkori Erdély politikai és egyházi viszonyairól, az élő hagyományokról, olvasmányokról, emberekről, papokról és hívekről. Az új prédikációtörténetet a szakmai közönség számára tanulmánykötetek egészítik majd ki, és két szövegkiadást is tervezünk, ahol részben modernizált változatban lesz majd olvasható az első unitárius püspök, Dávid Ferenc beszédgyűjteménye, valamint egy szélesebb merítésben 16. és 17. századi szerzők, gyakorló prédikátorok munkái. Vannak, akiket név szerint ismerünk,

Dávid Ferenc nyomtatott prédikációs kötetének belső címlapja (1569)

mint Hunyadi Demeter, Enyedi György, Thordai János, Homoródszentmártoni Kovács János, Polgári András vagy Várfalvai Pálfi Zsigmond, emellett sok eddig nem, vagy nem nagyon ismert szerzőt szeretnénk bevonnai a kiadás anyagába, és a névtelen beszédek közül is a legszebbeket és legérdekesebbeket szeretnénk kiadni.

• Némileg személyesebb kérdést szeretnék feltenni: hogyan irányult az ön figyelme az első unitárius püspökre? Szentestől messzire esik Kolozsvár...

A családom valóban Szentesről, a Tisza mellől való, én azonban már csak átutazó voltam ott, édesanyám leutazott Szentesre, hogy én is ott szülessék, a Kurca partján. Általános iskolás koromig Kecskeméten laktam, majd a gimnáziumot már Budapesten végeztem el. Egyetemi tanulmányaim az Eötvös Loránd Tudományegyetemhez kötöttek, esztétika–magyar szakon végeztem, majd itt is

doktoráltam az európai és magyar reneszánsz doktori programon, témavezetőim Horváth Iván és Kiss Farkas Gábor voltak. Még tanulmányaim alatt találtam magamnak egy témát, amit aztán a szakdolgozataimban is felhasználtam, Enyedi György széphistóriáját. A történet Boccaccio *Dekameronja* egy novellájának magyarra ültetése, van benne tragédia, szerelem, titkok, egy kivágott szív és méreg is. És ez a téma hozta magával azt, hogy először Kolozsvárra utaztam ösztöndíjjal. Jártam már ott korábban is, de csak rövid látogatásokra. Azóta többször volt alkalmam hónapokat tölteni a városban, és emellett meglátogattam Sepsiszentgyörgy és Marosvásárhely könyvtárait, gyűjteményeit is, valamint levelezek sok erdélyi gyűjteménnyel.

Enyedi György miatt beleszerettem a 16. és 17. századi kéziratokba, és ez egyenes utat kínált a prédikációkutatás felé. Doktori témám a harmadik unitárius püs-

pök prédikációgyűjteménye volt. A prédikációkkal később is sokat foglalkoztam, sikerült újrarendeznem a ma ismert Enyedi-prédikációkat, és már három kötet elkészült a beszédeket átírt, jegyzetelt, a mai olvasó számára is érthető és élvezhető formában tartalmazó sorozatból. És most érkeztem el oda, hogy Dávid Ferenc munkája kerüljön a fókuszba, majd szép lassan a többi unitárius prédikátor.

Szeretem ezt a témát és szeretem ezeket a szövegeket. A régi nyomtatványok, kéziratok világa pedig egészen közelivé teszi az évszázadokkal ezelőtt élt erdélyi unitáriusok életét. A kézírások nem csak a prédikációról beszélnek, hanem a lejegyzőkről is, a felekezetre vonatkozó kiszólások, a város különböző csoportjainak címzett tanítások megelevenítik az elmúlt évszázadokat, az ember néha úgy érzi, ott lélegzik, ott bóklászik közöttük, és talán egy kicsit jobban megérti a múlt mellett a saját korát is.

Hogyan írjuk helyesen?

Lelkésznő vagy lelkész?

A címben jelzett „nőiesítés” az egyik leggyakoribb nyelvi hibánk, amit egyértelműen idegen nyelvi hatásra követünk el. Hogy mit értek „nőiesítés” alatt?

Rengeteg olyan írást javítottam már, amelyben előfordul ilyen fordulat: Példa Mária tanítónő/tanárnő/orvosnő/lelkésznő. Láthatóan ártalmatlan kis fordulat, esetleg még kedveskedőnek is találjuk, úgy magyarázzuk, hogy hát „megtiszteljük a nőiességet” ezzel a megnevezéssel (mellesleg ez elég meredek érv, de nem akarok most ennek abszurd mivoltával foglalkozni). Nos, amikor egy egyértelműen felismerhető női név után a foglalkozásnévbe beleszójuk a nő

összetételi elemet, akkor nagyjából önmagunkat ismételjük. Ennek a „nőiesítésnek” egyetlen alkalommal van nyelvi létjogosultsága, amikor olyan utónévvel találkozunk, amelyről nem tudjuk eldönteni, férfi vagy nő lehet a viselője, ÉS ez a tudás valamiért fontos (például egy konferencia résztvevőinek szobabeosztásakor vagy idegen nyelvű megszólításakor fontos ez az információ, egy egyszerű újsághírben teljesen mellékes). Vidékünkön viszonylag kevés azonos alakú utónév van, amelynek hallatán ne tudnánk amúgy is eldönteni, hogy férfival vagy nővel van-e dolgunk. Ráadásul nekünk nagyon egyszerű a nyelvünk, legalábbis ami azt illeti, hogy szóban vagy írásban nem kell a biológiai nemet valami módon kifejeznünk

(gondoljunk csak a személyes névmások kacifántjaira többek között a német, angol és román nyelvben). A nyelvi szempontok mellett pedig egyébként is mindegy, hogy Példa Mária egyébként nő vagy férfi, hiszen ha szakemberként (tanár, orvos, lelkész) hivatkozunk rá, akkor a hozzáértése, a szakmája kerül fókuszba, és nem az, hogy fekete hajú vagy barna, magas vagy alacsony, nő vagy férfi. Arról nem is beszélve, hogy a foglalkozásnevek sem nemspecifikusak, illetve a felsőfokú képesítések megszerzésekor az oklevelekre sem az kerül, hogy Példa Mária orvosnői végzettséggel rendelkezik, hanem hogy orvosival. Tehát semmilyen indokunk nincs arra, hogy a szakmák megnevezését „elnőiesítsük”.

DÉNES GABRIELLA

Katonai szolgálat I.

ANDRÁSI GYÖRGY

• Mi, a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karán 1959-ben végzett, egyházi szolgálatra jogosult lelkészek az ötvenéves találkozókat tartottuk 2009. július 28-án. Török Elek lelkész társunk meghívására a jeddi otthonuk kertjében épült filagóriában találkoztunk, amely a gondozott, virágdíszes környezetben hűs árnyékkal védett a forró nyári napsugaraktól. Beszélgetéseink középpontjába teológuséink emlékeinek felidézése és a közvetlenül utána lezajlott események kerültek, a fél évszázaddal korábbi viszontagságos időkből. Az óramutató gyorsan pergett, alig vettük észre, hogy délutánba hajlott a nap. Megszakítva a további társalgást, a tiszteletes asszonyokkal együtt beautóztunk Marosvásárhelyre, ahol egy vendéglő teraszán, fehér asztal mellett az egymással való találkozás és az együttléti áldásos örömeivel eltelve ért véget rendezvényünk.

Visszaemlékezéseinkben két olyan eseménynél hosszabban is elidőztünk, amelyeket egyedülállóknak tartottunk egyházunk lelkésznevezéseinek történetében. Elhatároztuk, hogy mint valós eseményeket, amelyeket már írásban is megörökítettünk, az egyházunk levéltárában helyezzük majd el, hogy az érdeklődők számára elérhetővé tegyük. A két rendhagyó esemény összefüggésben van egymással. A következőkben ezekről fogok röviden beszámolni:

– az egyik megállapításunk az volt, hogy bennünket, közelebbről a teológiai tanulmányainkat 1959-ben, és részben az 1958-ban elvégzett és szakvizsgát tett lelkészjelölteket, illetve lelkészeket kétszer, azaz két külön alkalommal is felszenteltek.

– a másik esemény, amely ugyancsak e két évfolyam végzőseivel történt meg, az volt, hogy minket, a már felszentelt unitárius (de általában az erdélyi magyar protestáns) lelkészeket „katonai szolgálat” fedőnév alatt munkaszolgálatra, a valóságban kényszermunkára soroztak be, illetve köteleztek.

Azért nevezem történelminek a két eseményt, mert nincs tudomásom arról, hogy egyházunkban valaha is kétszer szentelték volna fel a lelkészi szolgálatra ugyanazt a személyt, és arról sem szól az egyházi krónika, hogy békeidőben akár polgári, akár katonai törvények rendelkezéseivel munkaszolgálatra vagy éppen kényszermunkára kötelezték volna lelkészeinket.

Gyakran tettem fel magamban a kérdést: hogyan következhetek be ezek a rendhagyó események? A következő magyarázatra jutottam. Teológusi éveink arra az időszakra estek, amikor az 1956-os magyarországi októberi forradalmat és szabadságharcot követő megtorlások nemcsak Magyarországon, de a tria-

noni tragédia után a leszakított országrészek magyarlakta területein, sőt az egész kelet-európai szocialista-kommunista országokban tomboltak. Erdélyben a mindinkább megerősödő állambiztonsági szervek (a hírhedt Securitate) emberei rettegésben tartották a lakosságot, különösen azokat, akik másként gondolkodtak, akik bírálni merték a fennálló és szüntelenül megerősödő diktatúra ember-, vallás- és magyarellenes intézkedéseit, vagy éppen szimpátiájukat, szolidaritásukat fejezték ki a magyarországi eseményekkel. Mindennaposokká váltak a politikai koncepciók percek, elítélések, ezrek és ezrek üldözése, bebörtönzése. Ez a folyamat az 1958–1959-es években elérte a tetőfokát. Teológiai hallgatókként, beleértve valamennyi magyar felekezeti teológust, naponta ki voltunk téve a zaklatásoknak, ellenőrzéseknek, kihallgatásoknak. Ezek a megtorlások a politikai koncepciók percekkel és elítélésekkel egyházunkat is súlyosan érintették. Nem részletezem, mert történészek, írók, újságírók, kutatók sokat foglalkoztak az események tárgyilagos, olykor szubjektív leírásával, közlésével. Ezek közül Dávid Gyula irodalomtörténészt említem, aki maga is elszenvetője volt a politikai üldözéseknek, és aki a leghitelesebben foglalta össze ezt a folyamatot *1956 Erdélyben* c. könyvében.

Nyilvánvalóvá lett, hogy ez a megfélemlítési folyamat, a magyarság- és egyházellenes politika az 1960-as években is tovább folytatódott. Életbe léptettek egy olyan törvénymódosító rendeletet, amely előírta a papság „katonai szolgálatának” bevezetését. Ez a rendelet a teológiai tanulmányaikat elvégzett, szakvizsgájukat letett, de még fel nem szentelt ifjakat érintette. Ez a fajta katonai szolgálat az akkori Romániában még érvényben levő három, majd két évre terjedő munkaszolgálatot, de amint már fentebb is megjegyeztem, „kényszermunkát” jelentett, amelyre általában a politikailag megbízhatatlan személyeket, kulákivadékokat, munkakerülőket, analfabétákat soroztak be.

Két évfolyamunk került a munkaszolgálatosok kategóriájába: az 1957–58-as és az 1958–59-es tanévek végzettjei.

Az 1959-ben szakvizsgázott unitárius lelkészjelöltek hatan voltunk: Kiss Károly, Török Elek, Török Ferenc, Ugró Antal, Zoltáni Brok Ákos és alulírott, Andrási György. Mind a hatan sikeresen letettük a teológiai szakvizsgát, miáltal jogot nyertünk a lelkészi szolgálatra. Ugyanakkor aggodalommal gondoltunk arra is, hogy ezzel esélyesekké váltunk a katonai besorozásra. Az egy évvel korábban végzett évfolyamon négy hallgató volt, de közülük csak egyikükre, Lőrinn-

ci Károlyra vonatkozott a katonakötelezettség, mivel Kecskés Lajos katonai szolgálatának letöltése után iratkozott be a teológiára, Léta Áront és Sándor Balázst politikai koncepciók perben szabadságvesztésre ítélték.

Amint kiderült, a lelkészek munkaszolgálatát bevezető rendelkezésben volt egy kitétel, egy kiskapu, egy bűvös szó, a „hirotonisit” (felszentelt), amely azt jelentette, hogy a katonakötelezettség a felszentelt lelkészekre nem vonatkozott. Ez a bűvös szó, ez a kiskapu az ortodox egyháznak kedvezett.

A fentiek ismeretében egyházunk vezetősége rendkívüli zsinatot tartott 1959. július 1-jén, Kolozsváron az Egyházi Képviselő Tanács ülésében. A zsinatra a Kolozsváron és környékén lakó tagokat hívta be. Az ünnepélyes külsőségeket mellőzve, felszentelte az érintett két évfolyam végzettjeit. Erről mindannyian román nyelven kiállított, névre szóló igazolást kaptunk, amelyben kihangsúlyozódott a felszentelés ténye és érvényessége. (l. az Egyházi Képviselő Tanács 559/1959 sz. iratát: Certificat de Hirotonire. Felszentelési igazolás)

A felszentelő irat azonban nem segített, ránk, protestáns magyar lelkészekre nézve nem vonatkoztatták a felmentést, mindannyiunkat besoroztak. Az előttünk végzett évfolyamról, amint már fentebb említettem, csak Lőrinczi Károly volt az érintett.

A második felszentelésünk már ünnepélyes keretek között történt, az 1963. január 20-án Kolozsváron tartott Zsinati Főtanács alkalmával, a belvárosi templomban tartott istentiszteleten. Ez alkalommal hét évfolyam huszonöt lelkésze kapott díszesen kivitelezett felszentelési oklevelet.

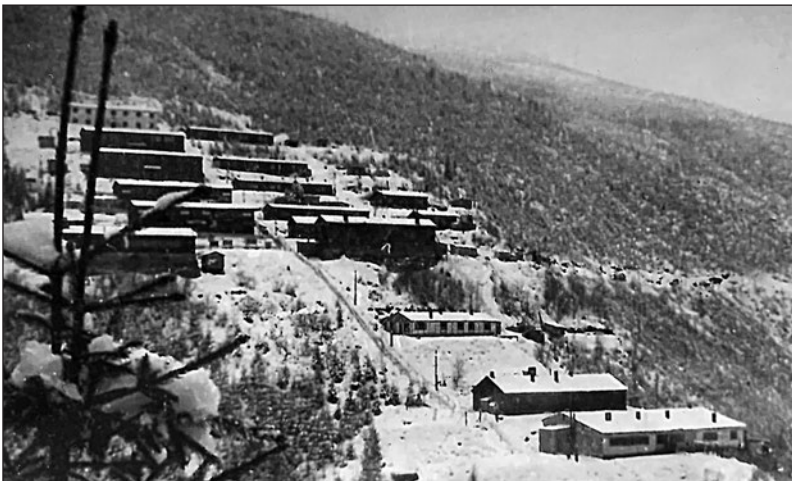
Az alábbiakban munkaszolgálatomnak a történetét szeretném röviden megörökíteni. Azzal kezdeném, hogy személyi igazolványom adatai szerint állandó lakhelyem Beszterce városában volt, ahol szüleimmel együtt laktam. 1959 nyarán a katonai ügycsomómat a kolozsvári katonai hadtestparancsnokságról, ahol a teológiai évek alatt ideiglenes lakhellyel tartottak

nyilván, átküldték a Beszterce rajoni katonai központba, amelyről engem is értesítettek.

Ugyanabban az évben, azaz 1959. november 14-én keltezett iratával főtisztelendő dr. Kiss Elek püspök úr, tekintettel a közelgő karácsonyi ünnepekre, helyettes lelkészi szolgálatra nevezett ki a magyarszovátai egyházközségbe. Nagy szüksége volt egyházunknak az újonnan végzetek lelkészi szolgálatára, mivel mint már utaltam rá, a magyarországi 1956-os forradalom és szabadságharc eseményei után a Romániában is bekövetkezett megfélemlítési perek és ítéletek következményeként egyházunkban is a három teológiai tanárunk és négy teológiai hallgatónk mellett tizenkét lelkészünket is politikai üldözések és koncepciók perék áldozataiként szabadságvesztésre ítélték. Ennek következtében nagyon sok egyházközségünk lelkész nélkül maradt. Ilyen helyzetbe került a magyarszovátai egyházközség is, ahonnan néhai Bálint Ferenc lelkészünket (Baka-Bálint Imola egyházi főkönyvelőnk édesapját) hurcolták el.

Az ideiglenes felszentelésünk, majd a magyarszovátai kinevezésem után csaknem havi rendszerességgel többször is behívót kaptam a besztercei sorozóközpontból, hogy a megjelölt napon jelentkezzek „katonai szolgálatra”, útra kész katonaládával. Ezekből a behívásokból egyelőre nem lett tényleges besorozás, minden alkalommal hazaengedtek. Ebből arra következtettem, hogy bizonyára elfogadták a felszentelésemet igazoló bizonylatot, és talán még a sorozási bizottságnak is szokatlan volt a lelkészek munkaszolgálatra való behívása.

Azonban feltehetően felsőbb utasításra érvényt kellett szerezni a törvénybe foglalt rendelkezéseknek, mert 1960 márciusának végén újra megkaptam a behívót, az előbbiekkal azonos szöveggel. A megelőző esetekre gondolva, most már katonaláda nélkül jelentem meg a sorozóbizottság előtt azzal a gondolattal, hogy most is hazaengednek. De nem így történt. Miután bizonyossá vált, hogy a besorozás végleges és visszavonhatatlan, engedélyt kértem, hogy hazarohanjak a bevonuláshoz szükséges dolgok bepakolására. Csupán egy órát adtak az eltávozásra, ezért siető, olykor futólépésben kellett az elég hosszú gyalogutat megtennem hazáig, majd vissza. Szüleimmel röviden közöltem, hogy ez alkalommal nem mentettek fel, be kell vonulnom. Kérdésükre, hogy hová visznek, nem tudtam válaszolni. Azt a fabőröndöt vettük elő, és neveztük ki katonaládának, amely még középiskolás koromból maradt, amikor a marosvásárhelyi Bolyai Farkas-fülicumban kellett ingáznom az iskolai tanévek idején. Bár a szüleim segítettek a pakolásban, de az óra oly gyorsasággal ketyegett, hogy az eltávozásra engedélyezett egyórányi idő szorítá-

A kaszárnya

sában vissza kellett rohannom a sorozási központba, ahonnan a délutáni vonatindulásra katonai felsorakoztatással kellett kivonulnunk. Ezért nem is várhatam meg, míg a csomagolással elkészülünk, így a bőrdömöt is édesapámnak kellett kicipelnie a vasútállomásra, ahol már „bevagónírozva” a vonat indulására várakoztunk. Amikor bevagónírozást írok, nem a marhavagont értem alatta (bár azon sem lepődtem volna meg), hanem az akkori idők harmadosztályú, fapados, személyszállító vagonjára utalok, amelyet hozzákapcsoltak a menetrendszerű vonatjárához.

A szerelvény a délutáni órában indult el, és amint már említettem, fogalmam sem volt, hogy hová visznek, hol és mennyi időre fog terjedni a „katonai szolgálatom”. Arról azonban már rebesgettek valamit úti-, illetve sorstársaim, hogy munkaszolgálatra vihetnek bennünket. Erről még besorolásuk előtt tájékoztak falustársaiktól, akik már leszereltek a munkaszolgálatos katonaságból. Így hát a kilátásaim nem voltak rózsásak, sem megnyugtatóak.

Amint a vonat nem túlságosan nagy sebességgel, de kitartóan haladt, besorozott „katonatársaimat” figyelgettem. Beláthatatlan ideig ők lesznek az én katoná-, helyesebben a munkatársaim. Egyre hangosodó beszélgetésüket, társalgásukat, hallgattam, amely hamarosan éneklésbe fordult a vidámságukat serkentő italozásuk hatására. Azt is megtudtam, hogy nagy részük Beszterce rajonból, a várostól keletre húzódó, teljes egészében románok lakta Borgó-völgyi falvakból verbuválódott össze. Kevés kivétellel szegény sorsú, analfabéta roma ifjak voltak, akik örömmel hagyták el otthonaikat, mert munkaszolgálatuk ideje alatt néhány esztendőre élvezhették a napi háromszori étkezés és szállás biztonságát, még ha dolgozni is kellett azért.

Utazásunk egész éjszaka tartott, többszöri megállásokkal és várakozásokkal. Másnap (március 31-én) a délelőtti órákban érkeztünk meg a talmaciui (Nagy-talmács) állomásra. Onnan nyitott tehergépkocsival vittek tovább a meredeken emelkedő Sadu (Cód) pa-

tak völgyében felfelé vezető erdei makadámúton, amíg elértük a szebeni havasok 2244 m-es csúcsa, a Cindrel (Csindrel) lábánál kialakított, több mint 1000 m magasságban fekvő Sadu 5. elnevezésű munkatelepet. Itt épült a bőven áradó patak vizét elzáró, majd villamos energiát termelő gátrendszer.

Néhány nap múlva megérkeztek a munkaszolgálatos újoncok a Szilágyságból is. Zilahról, Zsibórol és a környékbeli falvakból. Többen is voltak közöttük magyar anyanyelvűek. Közöttük volt Szűcs Ervin református lelkészjelölt is. Régi ismerősökként üdvözlöttük egymást, hiszen évfolyamtársak voltunk a teológiai évek alatt. Ervinnel baráti kapcsolat alakul ki közöttünk, amely leszerelésünk után is fennmaradt. (Ő hazakerülése után a haranglábi református egyházközség lelkészeként végezte egyházépítő szolgálatát, korai haláláig.)

Nem túl nagy távolságra a gátépítő munkateleptől, a meredek hegyoldalon, nagy méretű fabarakkok sorakoztak a katonák, tisztek és a kiszolgáló személyzet szállására, valamint irodahelyiségek, konyha, ebédlő és klubhelyiség részére. A barakkok előtt volt egy közepes méretűre kialakított, simára legyalult tér, a mindennapi sorakozókra. Innen indítottak el reggelként a munkatelepekre (kőbánya, betonöntés, rakodás, lapátolás stb.), ahol a völgyzáró gát építési munkálatai folytak. Ugyancsak ezen a kis téren volt egy röplabdapálya is, ahol időnként, ha a fáradtság nem vett erőt túlságosan rajtunk, egy kis sportmozgást is végezhattünk. Munkaszolgálatos ruhaviseletünk, a rendes sorkatonaságtól megkülönböztetésképpen szürke színű, pufajkás, már eléggé elnyűtt egyenruha volt. A tisztek is rangjukhoz igazított szürke egyenruhát viseltek.

Megérkezésünk másnapján a reggeli sorakozón közölték a legfontosabb tudnivalókat, a kötelezettségeinket, a napi programokat, a munkarendet és munkabeosztást, a normarendszerű munkavégzést és ehhez hasonló közérdekű tudnivalókat. Katonai gyakorlatokat nem tartottunk, fegyveres kiképzést nem kaptunk...

Két nappal később különítményünk (detachment) legmagasabb, kapitányi rangú vezető tisztje berendelt irodájába és közölte, hogy irodai munkavégzésre osztanak be, mivel az újonnan érkezett besorozottak között nem találtak más erre alkalmas valakit. A nyilvántartási, könyvelési, normatori (normaszámláló) munkakört kell majd elvégezniem. Ez azt jelentette, hogy a „katonák” jelenlétét, napi munkabeosztásukat, az elvégzett munkát és a normák teljesítésének elkönyvelését kellett végezniem napi rendszerességgel. Visszatartották az addigi könyvelő leszerelését, hogy megmutassa teendőimet, ami rövid két nap alatt meg is történt.

(Következő lapszámunkban folytatjuk.)

A vízerőmű

Szabédi-nap

Május 9-én Szabédi László-émlékünnepélyt tartottunk délelőtt 11 órától Szabédon, amelyhez társult az országos EMKE képviselője: dr. Széman Péter EMKE-elnök, dr. Széman Emese Rózsa, a Szabédi Emlékház vezetője, kutatója, Széman Rózsa, az EMKE szilágy-somlyói Magyar Házának vezetője és Kecskés Csaba, a marosi egyházkör esperese.

A szószéki szolgálatot jómagam végeztem az 5Móz 34,4 és Lk 13,34 bibliai textusok alapján. Köszöntöttem az egybegyűlteket, majd felkértem dr. Széman Péter elnök urat, hogy mondja el köszöntő beszédét. Dr. Széman Emese Rózsa a Szabédi Napok rendezvény indulásáról tartott előadást, kiemelve a magyar szakos Farkas Ernő tanár úr mellett Kecskés Lajos lelkészt és kedves feleségét, akik 1991-ben az első emlék-ünnepélyt megszervezték, és évről évre megemlékeztek a falu fogadott fiáról, Szabédi Lászlóról. Emellett megemlítette Kántor Lajos személyiségét és munkásságát, akinek el-évülhetetlen érdemei vannak Szabédi László örökségének ápolá-

sában és a Szabédi Napok rendezvénysorozat kezdeményezésében, sőt, éveken át szervezésében is. Kolozsváron a 30. Szabédi Napokat szervezték idén, amelynek mottója Örökség és emlékezet volt.

Kecskés Csaba esperes a falu szülöttjeként is köszöntötte az egybegyűlteket.

Az egyházközség ifjúsági egyletének tagjai Szabédi László-verseket adtak elő: Keresztessi Csilla az *Önéletrajz*, Yüksel Kasim Roland *Az alkotó szegénység*, Cili Tünde az *Árva csillag*, Pál Melisza a *Belézülettem c.* verset mondta el.

A magyar himnusz eléneklése után következett a koszorúk elhelyezése a templom falán lévő Szabédi László-plakettnél. Az országos EMKE részéről dr. Széman Péter és dr. Széman Emese Rózsa, az egyházközség, valamint az ifjúsági egylet részéről Yüksel Kasim Roland és Pál Melisza fiatalok koszorúztak. A székyel himnusz eléneklésével és a papi lak teraszán tartott szeretetvendégséggel zárult az emlékünnepély. Az ünnepélyt az érvényben lévő hatósági és járványügyi előírásoknak megfelelően tartottuk meg.

JENEI SÁNDOR LEVENTE

„A humor Isten ajándéka” (Báró József)

Lőrinczi István és a rózsaszál

Lőrinczi István egykori unitárius lelkész a 19. század második felében, 1863-ban született Szentábrahámon. A kénosi, felsőrákosi, majd székelykeresztúri egyházközségekben végezte lelkiismeretes, tartalmas, közösségépítő lelkészi ill. esperesi szolgálatát, élvezve híveinek szeretetét és ragaszkodását. Egyházi szolgálatának utolsó évtizedeiben a székelykeresztúri gimnázium tanára is volt.

Hosszú élettel ajándékozta meg a Teremtő, és kegyes is volt hozzá, mert élete végéig testi-lelki frisseséget is biztosított számára.

Századik születésnapja alkalmából szülőfaluja és Székelykeresztúr unitárius és más felekezeti lakói istentiszteleteken ünnepelték a népszerű és mindenki által tisztelt és szeretett lelkész-tanárt. Köszöntése még a következő év tavaszán (1964) is folytatódott Székelyudvarhelyen. (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy dr. Szász Dénes székelyudvarhelyi lelkész-esperes Farkas Dénest, mint az egyházkör akkori legfiatalabb lelkészét – aki 1963 őszén került Gyepesbe – felkérte, hogy verssel köszöntse a centenáriumát ünneplő lelkészt, ami meg is történt.)

A székelykeresztúri templomi rendezvényhez kapcsolódik a következő szájhagyományban őrzött, kedves kis történet:

Amikor Lőrinczi István tiszteletes úr az unitárius templomban az ő felkösztetésére tartott istentiszteleten az általa tartott egyházi beszéde után lejött a szószékről, a beszédek következtek. A gyülekezet asszonyai nevében ketten álltak elő, kezükben egy hatalmas virágkosárral, amelyben száz szál szemet-lelket gyönyörködtető piros rózsza mosolya áradt szerte, a századik életévet szimbolizálva. Rövid köszöntőszavak kíséretében adták át az lelkésznek, aki meghatódva köszönte és vette át a kedves ajándékot. A virágcsokorból azonban kiemelt egy szálat és visszaadta az asszonyoknak, a következő megjegyzéssel:

– Az a valóság, hogy én ma még csak a 99. életévemben vagyok, a századikat csak néhány hónap múlva töltöm, s ezt a szál rózsát majd akkor adják vissza nekem!

A történet csak eddig tart, nem folytatódik azzal, hogy mi lett a visszaadott rózsaszállal. De azt tudjuk, hogy Lőrinczi István tiszteletes 101. életévében, 1964. szeptember 6-án távozott a földi életből.

ANDRÁSI GYÖRGY

TUDDAD-E?

Az énlaki „hun írás” margójára

MOLNÁR LEHEL

• A székelykeresztúri Molnár István Múzeum udvarán felnőve naponta láttam az énlaki unitárius templomban található, híres rovásírásos mennyezetkazetta másolatát kiállítva, és meg is tanultam a klasszikussá vált szövegátíratát: „Georgyus Musnai Csak Egy az Isten. Deut: VI.” A bibliai lókusról akkoriban még nem tudtam, hogy mi is az értelme. Ahogy mondani szokták, azóta rengeteg víz lefolyt a Küküllőn, és sokat olvastam az énlaki, de úgy általában a rovásírás történetéről is, hiszen az énlaki „hun írásnak” Orbán Balázs által 1864. március végén történt felfedezése óta könyvtárnyi irodalma született. Természetesen a rovásírás tudományos igényű tanulmányozása régebbi időkre megy vissza, de 1864-ben ez még volt az egyetlen eredetiben fennmaradt rovásémlékünk.

Fehér Jánosnak a 2017-ben megjelent *Musnai Dakó György és festett munkái* című tanulmánya az énlaki rovásírás ismertetése mellett alapos részletességgel összefoglalta és finomította a készítőjéről, Musnai Györgyről szóló tudásunkat. Legutóbb 2020-ban Fehér Bence, a Magyarságkutató Intézet munkatársa *A Kárpát-medencei rovásírásos emlékek gyűjteménye. Korai emlékek (1599 előtt) és kései felíratos emlékek I.* kötetében a kései rovások rendjén nemcsak az énlaki írásokról beszél: megemlíti, hogy a homoródkarácsonyfalvi unitárius templom restaurálásakor 2006-ban Lányi József felfedezett egy rovásírásos felíratot, amely a következő: „Tatár 1625”. Fehér emellett ismerteti az énlaki templom kazettáin szereplő összes felíratot, köztük a rovásírást is annak különböző olvasataival együtt.

Kutatásaim során előszeretettel foglalkozom az unitárius püspöki egyházlátogatás rendszerével, és mindig kíváncsi voltam, hogy a vizitációk alkalmával (itt elsősorban Lázár István unitárius püspök 18. század végi, 19. század eleji látogatásaira gondolok), amikor a jegyzőkönyvbe beírták a templomokban, a klenódiумokon, a harangokon stb. található felíratokat, Énlaka esetében miért kerülte el a figyelmüket a rovásírásos emlék feljegyzése, annál is inkább, mert a más latin nyelvű felíratokat mind számbavették. Egyértelmű választ erre nem tudok adni, ellenben amikor Orbán Balázs székelyföldi barangolása közben 1864 márciusában Énlakán járt, és a templomban felfedezte a „hun-szkíta” szöveget, az Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa is tudomást szerzett erről. Hogy kitől, azt nem tudjuk, de minden valószínűség szerint közvetlen Orbán Baláztól vagy a *Kolozsvári Közlönyből*, esetleg Szabó Károlynak az Arany János által szerkesztett *Koszorú* című szépirodalmi hetilap 1864. má-

jus 29-én megjelent *Az énlakai egyház és székely betűkkel írt fölírata* cikkéből.

Minden esetre az Egyházi Képviselő Tanács 1864. június 12-én tartott ülésén a 173. jegyzőkönyvi szám alatt beszámolt arról, hogy értesülése szerint az „énlaki eklézsiánk templomának mennyezetén »Hun írás« találtatott”. Majd levélben felszólította az esperest, hogy a „Hun írásról” készítsen egy „lehetőleg tiszta és hibátlan másolatot”, amit legrövidebb időn belül küldje fel azt az E. K. Tanácsnak. Ugyanakkor meghagyta az esperesnek, hogy „az énlaki papnak, gondnoknak és eklézsiái előljáróságnak tegye szoros és felelet terhe alatti köteleességökké a talált »Hun írásnak«, mint a székely nemzet múltjára nézve oly jelentékeny és fontos adatnak jelenlegi állapotjában, minden sértés és bántalomtól való további gondos megvédését és őrzését”. A Keresztúri Egyházkör akkori esperese, Árkosi Dénes ravai lelkész azon év július 29-én kelt válaszában eleget tett a felszólításnak. Ahogy fogalmaz: „ezen rendelethez híven, nem csak magát a »Hun írást«, hanem minden ott található egyéb déák felíratokat is, lehetőleg tisztán és hibátlanul lemásolva, és két darabokban ide zárva tiszteletteljes jelentésem mellett küldöm”, majd megjegyezte, hogy tulajdonképpen felszólítás nélkül is küldte volna, „de különösön a »Hun írás« az eklézsia orgonájának feltornyosuló hegye által eltakarva lévén, figyelmet és észrevételemet véletlenül kikerülte”. Érdekes, szinte szabadkozik az esperes, hogy az orgona „hegye” miatt eddig nem vette észre a „hun írást”, habár ez a kazetta pontosan az orgona csúcса előtt helyezkedik el, tehát kizárt, hogy nem látszódott. Meg kell jegyeznünk, hogyha felfedezésének idején nem is látta az esperes az írást, az impozáns orgonát 1848-ban építették, így azt megelőzően semmi sem takarta el a „hun írást”. Orbán Balázs is az mégsem tűnt fel senkinek, vagy nem tulajdonítottak nagy jelentőséget annak. Persze azon is eltűnődtem, hogy annak idején, ha valaki a templom piacáról felnézett az évszázadok alatt megkopott és el is szennyeződött kazettás famennyezetre, akkor tulajdonképpen olyan díszkavalkád látványában volt része, hogy a szeme előtt összefutottak a minták, és figyelme nem tudott megnyugodni egyetlen kazettán, jelesül azon, amelyik a „hun írást” is tartalmazza, így valóban bárkinek elkerülhette a figyelmét. Ha mégsem kerülte el, vagy a nyugati karzatról, ahová az orgonát felépítették, közelebbről is látta a „hun” szöveget, nem tudta, mit ábrázol, és ezért figyelembe se vette.

Énlaki hun írás

Az énlaki hun írás ceruzarajz-másolata, 1864

Az esperes a levelét azzal zárta, hogy „mély tisztelettel jelentem, miszerént az Énlaki Eklézsia papját, gondnokát, sőt a teljes előljáróságot felelet terhe alatt arra köteleztem, hogy ezen »Hun írásnak«, valamint a déák feliratoknak is minden sértés bántalombeli gondos megvédését és őrizését kötelességüknek ismerjék”.

Orbán Balázs *A Székelyföld leírása* monumentális művében Énlaka ismertetésekor azt írta, hogy „a tudományok buzgó apostola, nagyrabecsült unitárius püspökünk Kriza János, rendeletet adott ki, hogy a szent ereklye sérthetlensége felett kellő gondnal őrködjenek, s így nem lehet félnünk, hogy ezt is, mint a csikiakat valamely barbár újítás megsemmisítse”. A szerző itt a Csíkszentmihályon és a Csíkszentmiklóson elpusztult rovásírásra utalt. Az énlaki templom kazettás famennyezete a feliratokkal együtt azóta is megvan, és a 88 kazettát, amelyből egy hiányzik, 2014–2018 között a Teleki László Alapítvány, valamint a Rómer Flóris Terv támogatásával Mihály Ferenc restaurálta.

Visszatérve Árkosi Dénes esperes 1864-ben kelt levelére, ahogy korábban idéztük, ő felküldte Kolozsvárra a „hun írást”, valamint az „egyéb déák feliratokat is”. Ez utóbbit most mellőzve, még csak azt jegyzem meg, hogy a rovásírásnak nem pusztán a „hív” másolatát, hanem azt, a teljes kazettáról készített rajzzal együtt postázta az E. K. Tanácsnak. Tudomásom szerint ez az első ilyen rajzmásolat a kazettáról, ben-

ne a „hun” írással. A kazettán belül természetesen az írás hiteles visszaadására összpontosítottak, és a szöveg alatti olaszorsós mintát csak elnagyoltan rajzolták meg. Ennek abból a szempontból van jelentősége, hogy a székelyeknek és magyaroknak ázsiai műveltségét, valamint a „hun–szkíta”, „szkíta–magyar” rokonságát bizonyító szenzációs felfedezés, a „hun írás” szinte azonnal bejárta a korabeli sajtót, de mindenütt – talán érthető módon – pusztán a rovásírást közölték. Szabó Károlynak 1864-ben a *Koszorúban* megjelent ismertetése után, 1866-ban a *Budapesti Szemlében* is megjelent három hosszú közleménye *A régi hun-székely írásról*, és ebben megemlíti, hogy „Azóta [1864] az erdélyi unitárius egyházi főtanács e fölírat híu hasonmását levéltárába tétetvén onnan van alkalmam azt most újabban közleni”. Szabó a cikke mellékleteként valóban lekötölte, de csak a rovásírást. Még abban az évben Kővári László az *Erdély építészeti emlékei* című, Kolozsváron kiadott kötetében szintén megjelentette „Az énlaki unitárius templombeli feliratot” (299–300. p.). A sort lehetne folytatni azzal, hogy a felfedezésétől napjainkig milyen óriási érdeklődés veszi körül az énlaki „hun írást”.

A Kolozsváron található unitárius levéltárunkban 1864 óta gondosan őrizzük ezen énlaki „hun írásos” kazetta rajzmásolatát, amelynek reprodukcióját most láthatja először a nagyérdemű.

Az énlaki templom – a szerző felvételei

Beburkol

A benned lévő fény növekedését célozd meg. Minden más csak utána lehet fontos.

Amit fénybe burkolsz, az gyógyul, szépül, virul, megbékél, megnyugszik. Ahogy átjárja minden részletét, bevonja minden porcikáját a fénybúra, úgy minősül át magasabb rezdülésbe. Olyan ez, mint a gyógyulás, mint a markáns kiszűrés, mint az erős immunrendszer. Amit fénybe burkolsz, az örökre átminősül.

Burkold fénybe fékezhetetlen és erős (bár gyökértelen) félelmeidet, még mielőtt azok meghatároznák, ahogy a világhoz és az emberekhez viszonyulsz.

Borítsd fénybe a feléd irányuló nehéz, súlyos, bántó szavakat és viszonyulásokat, mielőtt lelked falához érnének. Akkor már nincs élük.

Burkold fénybe tegnapok sebeit, tévedéseit, gyengeségeit, mint aki tudja, hogy mind-mind kellek ahhoz, hogy ma te lehess.

Burkold fénybe önigazolási kényszerességeid és bizonyítási vágyad. Ahova el kell jutnod, oda könnyedén, fényben fogsz belépni.

Borítsd fénybe minden szerepedben a „nem elég jó” hangját, és engedd meg, hogy a legtöbb és legjobb lehess némelyeknek.

Burkold fénybe tested féltett, fájó, megfáradt porcikáit, hogy újult erőre kapjon és működtethesse az újratereptődés csodáját.

Borítsd fénybe a lelked, a holnapba tekintve is, hogy otthon lehessen másoknak.

Burkold a magad fényébe szavaid, még mielőtt elrugaszkoznának ajkad pereméről.

Borítsd fénybe azokat a pillanatokat, amikor megszóltott az élet talánya, és növeld magadban a hitet minden kapott feladathoz.

Burkold fénybe mindazokat és mindazt, ahol halványulni látod a fénybúrát.

Borítsd fénybe, hitbe a holnapot is.

Élj a fényben.

BODOR LÍDIA EMESE

Testvéri szeretet

Ha szétnézünk szűkebb társadalmi körünkben (akár falunkban is), hány rikító esetét látjuk a testvérek marakodásának, perlekedésének! A jóindulat és megértés hiánya, az irigység és gyűlölet mint mérges gyom veri fel a családi kertet, amelyben pedig Isten legszébb virágainak kellene illatozniuk. Elszoruló szívvel halljuk, micsoda ádáz testvérharcok dúlnak még az intelligencia magasabb fokán álló emberek között származásukról, vérségi kötelékekről, ősi székely család hagyományokról, az otthon levegőjéről, az elhagyott fészkek melegéről. Siralmas kép, elszorító látvány.

Nem foglalkozok alkímiával, nem hiszek a csodákban. Erre nincs szükség. Maga a természet ajándékozta meg az emberiséget azzal a csodálatos, misztikus folyadékkal, amely egyedüli orvossága minden kártékony indulatnak, minden gonosz hajlamnak. Ez az isteni folyadék: a vér. A vér, amely forrón kering ereinkben, a vér, amely meleg áramlással kapcsol össze egymástól elszakadt, külön életet élő testvéreket. Milyen gyönyörűen fejezi ki a magyar nyelv a fizikai és lelki elemeknek az Istentől való remek összhangját, amely egy apától, egy anyától való származásban csúcsosodik ki. Testvér! Egy test, egy vér. Nem csak a

szót, hanem az általa revelált érzelmi világot is megöli az, aki a fogalom ellen vétkezik. Hogy mi a testvéri érzés, azt a legjobban úgy állapíthatjuk meg, ha azokat a cselekményeket elemezzük, amelyek a testvéri érzelmekkel ellentétesek. Irigység, gyűlölködés, haragtartás, viszálykodás. Ezek a legsűrűbben előforduló jelenségek az egymással rossz viszonyban élő testvérek között. Sokszor egészen apró dolgok, jelentéktelen okok idézik elő a háborúságot, s észrevétlenül a kis okok nagy sérelmekké, sértésekké és ellenségeskedésekké válnak. Ha mindjárt nem fojtja el csírájában a szeretet a felbukkanó tüneteket, elhatalmasodik a baj. Az egymást meg nem értő testvérek elkerülik egymást, és sajnos mindig akadnak gonosz kezek, amelyek újabb rőzsét dobnak egyre a testvérharc lobogó tűzére. Tudnunk kell, hogy humanizmusnak legősibb alaptörvénye a testvéri szeretet. Vagyoni, műveltségbeli különbségek ne emeljenek válaszfalat testvér és testvér közé. Az első félreértés felmerülésekor hassa át a testvéreket a közös eredet és az egymásra utaltság tudata, hogy a már megöregedett szülőlk szívét ne marcangolja az a mindennél fájdalmasabb tudat, hogy gyermekeik farkasszemet néznek egymással ahelyett, hogy a testvéri szeretetet ápolnák.

GÁLFALVI GÁBOR

SZERETETSZOLGÁLAT

Az Év Önkéntese Háromszéken – 2020

Május 12-én Sepsiszentgyörgyön került sor a háromszéki civil szervezeteket tömörítő Civilek Háromszékért Szövetség (CIVEK) hagyományos eseményére, amelyen ünnepélyes keretek között díjazták az év civil szervezetét és az év önkéntesét Háromszéken. Ezekre az elismerésekre hét egyesületet, illetve három személyt jelöltek. Örömmel szolgál, hogy az Év Önkéntese Háromszéken 2020-ban díjjal munkatársunkat, a vargyasi bútorfestő és fafaragó Sütő Gábor Csabát, a Gondviselés Segélyszervezet erdővidéki csapatának oszlopos tagját tüntették ki.

Középen Sütő Gábor Csaba

Az önkéntesek pályázatait elbíráló egyik zsűritag, Gergely Orsolya egyetemi oktató a következő szavakkal méltatta szervezetünk önkéntes munkatársát: „Az év önkéntese díjra Sütő Gábor Csabát javaslom. Aki hatvanhat évesen a családja, egyéni teendői, szakmája mellett még mindig tud közösségben gondolkodni, még mindig önzetlenül tud segíteni másokat, igényeiket a saját dolgai, feladatai elé tudja helyezni, annak az embernek nagyon hálásak kell legyünk. Főleg egy ilyen évben, amikor nagyon sokan a környezetünkből inkább befele fordultak, elkeseredtek, a veszteségek maguk alá temették őket. Sütő Gábor Csaba csak tette a dolgát, azt, amit minden biztonnyal az elmúlt évtizedben is, de talán sokkal régebb kezdte. Gratulálok neki, jó egészséget kívánok, sok erőt és sok vállalást!”

A díjazott oklevelét és a vele járó díjat Ráduly Attila, a CIVEK elnöke és Bereczki Kinga, a CIVEK tiszteletbeli elnöke adta át. Rövid köszönőbeszédében a díjazott felmenőinek, édesapjának, nagypapjának ajánlotta a díjat, akik a legnehezebb időkben is a szegények és segítségre szorulóknak istápolói voltak, ő csak a példájukat látta és követte. A díjazott ugyanakkor önkéntes munkatársainak, Pájer Györgynek és Demeter Zoltánnak, a Gondviselés Segélyszervezet erdővi-

déki programfelelőseinek is köszönetet mondott, amiért folyamatosan alkalmat adnak neki arra, hogy segíthessen a rászorulókon.

A Gondviselés Segélyszervezet elnökségének és önkénteseinek nevében Gábor bátyánknak ezúton is erőt, egészséget és jó kedvet kívánunk további ember-és közösségszolgálatához!

A GONDVISELÉS SEGÉLYSZERVEZET ELNÖKSÉGE

Felejthetetlen gyermekélmények

A Gondviselés Segélyszervezet háromszéki fiókszervezete május 16-án hét csodálatos gyermek álmát váltotta valóra Homoródszentpálon, a Nagy-Homoród menti Táltos Lovasudvar jóvoltából. A borongós idő ellenére nagyon vidám délelőttöt töltöttünk együtt a lovasudvarban, ahol a szerény anyagi körülmények között élő gyermekek életükben először ülhetek lóháton. A lovaglás után a Nagy-Homoród Panzió ajándék pizzával lepte meg a csapatot, aminek szintén nagy sikere volt a gyermekek körében. Ezúton is köszönjük a Táltos Lovasudvar tulajdonosának, Hegyi Csabának, oktatójának, Kádár Krisztának, valamint a Nagy-Homoród Panzió tulajdonosának, Nagy Zsoltnak lelkes támogatásukat!

PÁJER GYÖRGY

Miért segítesz?

Napi kapcsolatban van a szegény sorsban élőkkel. Gyakran látogatja őket. Az időnként elégedetlenkedőket megkéri, jöjjenek vele egy körútra, amikor szerény hajlékokat látogat meg, s szívből jövő, egyszerű adományokkal próbál segíteni. Tudja, egy-egy személyes megtapasztalás sok mindent helyére tesz. Megtisztít a feleslegestől, rámutat a valóban lényegesre, segít fontossági sorrendet állítani, s talán tanít lemondani is.

Velem épp fordítva történt, nem én mentem, hozzám jött. Ő volt az év első látogatója. Az óévet búcsúz-

tató istentisztelet a kijárási tilalom miatt már rég lejárt, de a kapu valamiért nyitva maradt. Éjfél után nem sokkal kopogtattak az ablakon. A feleségem nézett ki, mondta, hogy ki az, s hozzátette, jó rég nem volt itt. Egy szelet kenyeret kért, s amíg majszolta, beszélgettünk. Mondta, a szomszéd faluból jön, s igyekszik „haza”, a mezőre, a pásztor kunyhóba, ezen a télen ott húzza meg magát. Egyszobás „rezidenciáján” immár tizedik éve nincs fűtőalkalmatosság. Már megszokta, szerencsére még nem voltak nagy hidegek. Egyedül él, csak most az a nehéz, hogy eddig csupán egyetlen takarót sikerült szereznie. Gyorsan kerestem egy pokrócot s kértem, jöjjön holnap, mert még keresek valamiket.

Jött is, már délelőtt. Egy meleg leves után elmentünk megnézni, miben tudnánk segíteni. A terepszemle után egy gyors felhívásra jött a még gyorsabb válasz: másnap megerősítettük, bedeszkáztuk a viskót, a meleg lábbelik, kabátok, takarók, élelmiszerek sem maradtak el. Megbeszéltük, hogy minden nap jöhet hozzánk ebédre és néhány óra melegedőre. Jött is szívesen.

Lassan kitavaszkodott. Húsvétkor együtt vettünk úrvacsorát a templomban. Időközben sokat beszélgettünk, mesélt az életéről, örömeiről, megpróbáltatásai-

ról. Egy kicsit megismertük egymást. Közben próbáltam megérteni őt és sorstársait: hogyan kerül valaki ilyen nehéz helyzetbe? És miért él így évtizedekig? Persze vannak emberi gyengeségek, gyarlóságok: nemtörődömség, lustaság, szenvedélybetegségek. Mégsem hiszem, hogy valaki saját akaratából kerül nehéz, kilátástalannak tűnő élethelyzetbe, amelyből aztán nem talál kiutat.

Közben nemcsak adtam, de tanultam is tőle: örvendeni az egyszerű, parányi dolgoknak is. Mindent megköszönni, hangos szóval. Az egyszerű mindig könnyebb és jobb. Megtalálni a szeretetre méltót az idegenben, a lenézettben. Mindeközben pedig megőrizni az emberi méltóságot, az isteni szikrát. Mert ő ezt az egyet nem adta fel. Bár nem volt semmiye, ember maradt. Érző lélek.

Gyakran járok a szegénységi küszöb alatt élők hajlékaiba. Ilyenkor sok minden helyére kerül bennem is. Tapasztalom, hogy a szegénységet nem lehet megszüntetni, sziszifuszi küzdelem, mégis lehet, kell segíteni. Hogy miért? Mert erre hívott Isten. Együttműködni. Vele és embertársainkkal. Ez számomra azt is jelenti, hogy amit kaptam, azért hálás vagyok. A gyakorlatban ezt úgy fejezem ki, hogy csak részben használom el, csak részben tartom meg, amire szükségünk van, mert mindig akad valami, amit továbbadhatok. És ezzel másoknak, akik szükségben vagy éppen bajban vannak, segíteni tudok. Közben találkozunk, együtt vagyunk, szót váltunk, örvendünk annak, ami van, s megpróbáljuk ebben meglátni a szépet, kihozni belőle a legjobbat.

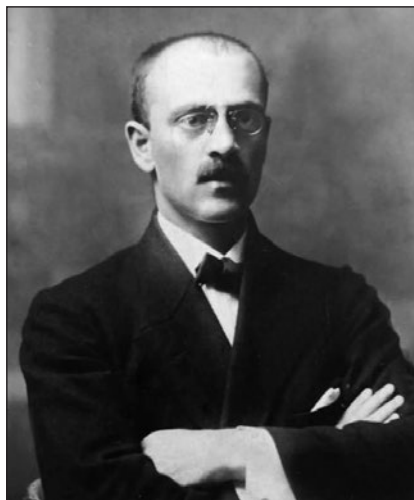
Ma már meleg van a kunyhóban. A pásztorok is megérkeztek. Többször hívják napszámosmunkára is. Ezért ritkábban találkozunk. De tudom, hogy jöhetnek még nehéz idők, amikor nemcsak nálunk, hanem máshol is kikerül egy tányér meleg leves az igazán rászorulóknak.

BARTHA ALPÁR

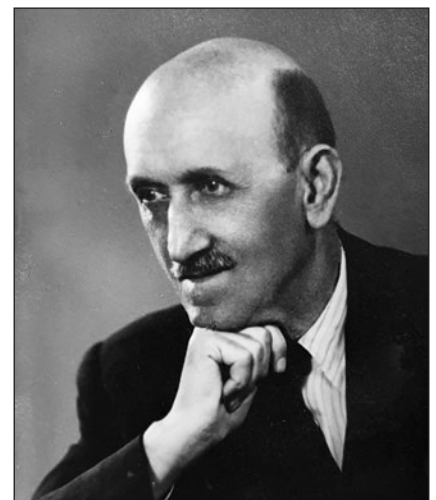
Hibaigazítás

Májusi lapszámunkban Gyallay Domokos író portréja a 15. oldalon látható, a Vári Domokos lelkész-íróról szóló cikkben. Elnézést kérünk Gaal György és Forrai Tibor szerzőktől!

Továbbá a 14. oldalon Vári Domokos mint egykori küsmödi lelkész van feltüntetve. A lelkész életrajzírója a *Székelyföld írásban és képekben* c. kötetet (szerk. Dávid József, Budapest, 1941) használta, amely azonban valótlan adatot közölt.

Vári Domokos

Gyallay Domokos

Hit és tudomány

ASZTALOS KLÁRA

• Tizenöt hónap telt el azóta, hogy hazánkban váratlanul megjelent a COVID-19 vírus, és a felkészületlen lakosság körében kezdte szedni áldozatait. Jobb eszköz hiányában a hatalom elrendelte a szükségállapot kihirdetését, és korlátozta az egyének fizikai mozgásterét minden településen. Rövidesen világossá vált, hogy csupán megszorításokkal nem szabadulhatunk meg a sáskajáráshoz hasonló vírusinváziótól. Az orvosok megfeszített erővel küzdöttek egyrészt az életek megmentéséért, másrészt az oltóanyag előállításáért.

Ilyen körülmények között mit tehetett az egyszerű ember? Igyekezett öntudatosan viselkedni, a szabályokat betartani, immunrendszerét erősíteni, nem pánikba esni. Az élet minden területén konkrét intézkedéseket léptettek életbe. Ahol lehetett, online tevékenységre álltak át. Hónapok teltek el, a járvány nem hátrált. Az első hullám után jött a második és a harmadik. Végre megérkezett a várva várt vakcina, és megindult a kampány a lakosság meggyőzésére, hogy az oltás a leghatékonyabb eszköz a járvány visszaszorításáért vívott küzdelemben. Bebizonyosodott, hogy az orvosoknak igaza van. Sikerült a betegség terjedését korlátozni.

A kezdetektől tizenöt hónap telt el mostanáig, amikor észrevehetően csökkent az újabb megbetegedések száma. Felsejlett a remény a vírus okozta járvány kiszorítására. Ez az időszak azonban nem múlt el károk nélkül. Nehezen behozható visszaeséseket szenvedett az ország gazdasági életének szinte minden ágazata. Az emberek testi-lelki állapota megsínylette a nehéz időszakot. A bezártság, az elszigetelődés, a bizonytalanság, munkahelyek megszűnése állandó stresszben tartotta a családok tagjait. A tanulást és a munkavégzést rövid idő alatt kellett adaptálni az online térben való működésre. Az iskolásoknak hol fizikai jelenléttel, hol otthonról, számítógépen kellett követniük és elsajátítaniuk a tananyagot.

A nőszövetség háza táján leállt minden tevékenység. Maradt csupán a kapcsolattartás lehetősége telefonon, interneten, skype-os, zoomos közösségi alkalmak szervezése a virtuális térben. Mondhatni történelmi eseménynek könyvelhetjük el az első kétnyelvű (magyar és angol), virtuális térben megren-

dezett női istentiszteletet 2020. október 17-én. Ezt követték a havonta egyszeri tematikus találkozók. A beszélgetések során megkérdeztük a résztvevőket, hogyan élték meg a járvány időszakát, milyen erőforrásokból merítettek testi-lelki egészségük megőrzésére. A válaszadók legtöbbször úgy vélekedett, hogy a hite segítette megtalálni az egyensúlyt.

Sok mindenben lehet hinni, például az orvostudományban, a család összetartásában, a technika, a tudományok fejlődésében, de mindennek felett az Istenbe vetett hit adja a legnagyobb erőt az elkerülhetetlen, nehéz idők megélésében. Arra a kérdésre, hogy mi a hit, legrövidebben, legszebben Dávid Ferenc fogalmazott választ, amikor azt mondta: A hit Isten ajándéka. Ezt az állítást kiegészíthetjük azzal a meghatározással, hogy a hit bizalom Isten létezésében, tetteiben, hatalmában és szeretetében. A Bibliában a Zsidókhöz írott levél 11,1 versében olvashatjuk: „A hit pedig a reménylett dolgoknak valósága, és a nem látott dolgokról való meggyőződés.”

A konfirmálás alkalmával a fiatalok megtanulják az unitáriusok hitvallását: „Hiszek egy Istenben, az élet teremtőjében és gondviselő Atyjában...” – és hitükről vallást tesznek: „Hiszem, vallom egy az Isten...”. Betegségben, járványok idején az istenhívő embereknek erőt ad a hit. Az orvosok, ápolók megtapasztalták, hogy az Istenben bízó betegek hamarabb felépülnek és jobban viselik az élet nehézségeit. Hit és tudomány nem vagy-vagy, hanem is-is létezik, együtt, kéz a kézben, egymást kiegészítve kell szolgálniuk az emberiség javát.

Szépséges ünnepeink

Az ideai tavasz bővelkedett zord, hideg napokban. A fagyos márciust szeszélyes, havas április követte, május első feléből is hiányoznak az igazi szép derűs napok, amelyek után annyira áhítozik az emberi lélek. A járvány végét sem látjuk igazán, foháskodunk a hitért, a jó reményért, vágyódunk a szabadság után.

A természet mindezek ellenére végzi a maga dolgát. Sárgállik az aranyeső, szép tavaszi virágok köszöntik a világot és a megrendült bizodalomú emberi teremtményeket. Az éltető természet és a felemelő alkalmak, szép együttlétek segítenek elbizonytalanodott életünk buktatóin átlendülni.

Húsvét áldott ünnepén jó volt látni az ünneplő se­reget, az isteni szózat után áhító lelkek gyülekezését unitárius imaházunkban, szeretett kis templomunkban. Az istentisztelet tele volt megható mozzanatokkal, könnyes pillanatokkal, amelyek alatt úgy éreztük, hogy a lelkünk megtisztul minden földi szennytől, alantas érzéstől, és beragyogja életünket az égi fény. A rendhagyó úrvacsora a megérkezés, ha­zaérkezés élményével ajándékozta meg az Úr asztala elé járulókat.

A gyergyószentmiklósi unitárius imaházban anyák napi ünnepség zajlott. Szép fiatalok álltak körül az Úr asztalát. Fiúk és lányok. Énekeltek, verset mondtak. A műsor az ünnepi prédikációt követte, amely Ézsaiás könyvének szavaiból indult ki: „Megfeledkezik-e cse-

csemőjéről az anya, nem könyörül-e méhe gyermekén? Ha mások megfeledkez­nének is, én nem feledkezem meg rólad!” A tiszteletes asszony megindító, szép szavakkal beszélt az anya és gyermeke összetartozásáról, amely az egyik legrejtelmesebb, legtitokzatosabb emberi kapcsolat. A Példabeszédek könyvének szavait idézte, amelyek a gyermeket nevelőnek ma is érvényes tanácsot adnak: „Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon, még ha megöregszik, akkor sem tér el attól.”

Szép kezdeményezés folytán a csikszeredai és a gyergyói unitáriusok együtt ünnepeltek áldozócsütörtök napján, 2018 óta immár negyedik alkalommal. A tavaly virtuális térben zajlott az ünneplés, az idén a csikszeredaiak kedves meghívásának eleget téve, ismét létrejött az örömteli személyes találkozás, a közös istentisztelet, amelyen Gáspár Mónika gyergyószentmiklósi lelkész imája után Solymosi Alpár csikszeredai tiszteletes prédikációja segítette az ünnep megélését. Az alkalom felemelő pillanata volt az unitárius hitvallás közös elmondása, az újabb elköteleződés kedves vallásunk mellett.

Pünkösöd ünnepe közeleg. Várjuk nyitott szívvel következő szép ünnepünket Balassi Bálint *Borivóknak való* című költeményének több évszázadnyi messzeségből felénk érkező felszólítását megfogadva:

„Ily jó időt érven Isten kegyelméből,

Dicsérjük szent nevét fejenként jó szívből,

Igyunk-lakjunk egymással vígan, szeretetből!”

MÁTHÉ GYÖNGYI

IFJÚSÁGI OLDAL

Hittel tenni a fiatalokért vagy a fiatalokkal?

MAGYARI ZITA EMESE

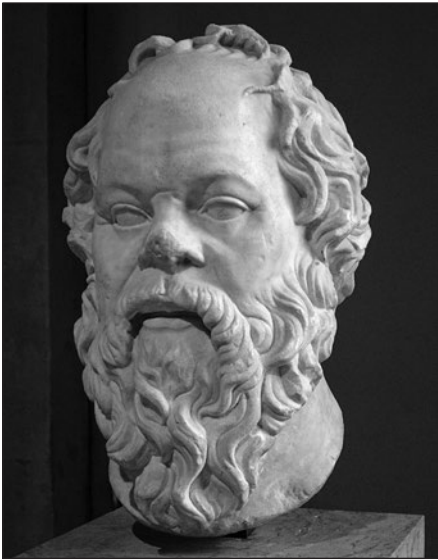
•Fiatalok az egyházban... Vannak? Vannak. Legyenek? Legyenek! – hangozik el újra és újra szinte követelésszerűen az elvárás. De hogyan vannak, hogyan lehetnek jelen a mindenkori egyház életében ők, az „ejnye-bejnyével” megbélyegzett mai fiatalok? Kik ők? Milyen mélységeket feltáró témák foglalkoztatják őket?

„Fiatalságunk [...] rosszul nevelt, fittyet hány a tekintélyre és semmiféle tiszteletet nem tanúsít az idősök iránt. Manapság [...] fiaink nem állnak fel, amikor helyiségbe belép egy idős ember, feleselnek a szüleikkel és fecsegnek ahelyett, hogy dolgoznának. Egyszerűen kiállhatatlanok.” (Szókratész, i. e. 470–399)

„Nem táplállok többé semmiféle reményt országunk jövőjét illetően, ha holnap a mai fiatalság kerül

hatalomra, mert ez a fiatalság kibírhatatlan, nem ismer mértéket, egyszerűen rettenetes.” (Hésziodosz, i. e. VII. sz. első fele)

Olyan találó gondolatok ezek, mintha a „mai” fiatalokról olvasnánk egy-egy különböző közösségi oldalon felbukkanó írást. Mintha a jelenbeli korábbi generációkhoz tartozók fogalmaznák meg véleményüket a mai fiatalokról. Ezen idézetek szerint az idősebb generációnak mindig megvolt a véleménye a fiatalokról, bosszankodtak miattuk, panaszkodtak hozzáállásuk miatt. Úgy tűnhet, van, ami nem változik. Azt is mondhatnánk, hogy ez mindig így volt. De akkor még is mi történik napjainkban? A körülmények biztosan megváltoztak. Tari Annamária szerint „sosem volt

Szókratész

Hésziodosz

még példa arra, hogy ennyire radikálisan változzon meg a világ, a technológiai fejlődés ilyen mértékben szóljon bele az élet hétköznapi alakulásában a szokásosba és a személyiség alakulásába. Sosem láttuk a valódi és a virtuális világ egymás melletti kapcsolatát, és sosem volt még kérdés, mi lesz a jövő gyermekeivel, akik az interneten szocializálódnak?” Tény az, hogy senki sem tudja megmondani, milyen hatásai lesznek a digitális technológia használatának az életünkre, azt viszont látni véljük, hogy ezáltal milyen hatások érik a jelenben a fiataljainkat. Az énmarketing, az azonnali kapcsolatteremtés lehetősége, az információ elérése és tudása mind hasznosak is tudnak lenni. Valójában nincs baj velük. Érdemes mégis tenni valamit ahelyett, hogy ítélnénk, hogy folyamatosan gyarapítanánk az az „ezek a mai fiatalok” kezdetű gondolatokat. Meg kell próbálni megérteni azt a folyamatot, amelyben személyiségük állandóan változik, a részükről megjelenő háritás ugyanis sok esetben akár a rájuk jellemző szorongás jele is lehet.

Ezek a mai fiatalok a virtuális és valóságos létben egyaránt jelen vannak. Még beszélgethetünk velük, még kérhetjük őket arra, hogy megosszák érzelmeiket, még segíthetjük őket a személyiségük formálódásában. Ehhez azonban ahelyett, hogy harcolnánk velük és a jelen kihívásaival, azokat megismerve, tulajdonságaikat elfogadva türelemmel és figyelemmel kell velük, velünk beszélgetni.

Mert akarjuk vagy sem, elfogadjuk vagy sem, de tény, hogy fiataljaink virtuális világokban élnek. Ami viszont a virtuális, élményekre törekvő világokban sem változott a korábbi korokhoz képest, a valós emberi kapcsolatok igénye, a személyes átélés fontossága és az értelmes feladatok elvégzésének öröme. Tény az, hogy a nyers individualizmus mély sebet ütött a fiatalokon, de ennek ellenére is kétségbeesetten vágnak arra, hogy tartozzanak valahová. Bár tény az is, hogy telefonjaikkal a kezükben, fülhallgatóval a fülükben

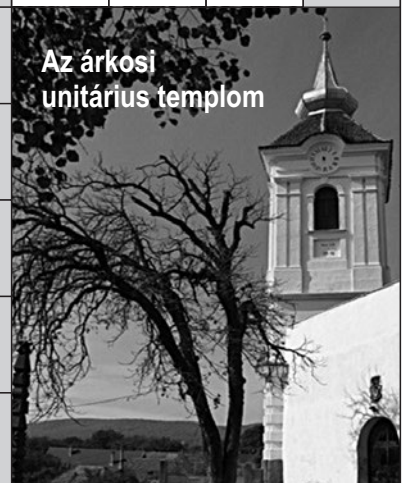
élik a mindennapjaikat, és az erős fal, amit jelképesen maguk köré felépítenek, nem ezt mutatják, de fiataljaink vágnak arra, hogy közösségekhez tartozhassanak. A virtuális közösségek iránti igény is, azaz a tény, hogy folyamatosan „chatelnek”, „chatsoportokat” hoznak létre, mutatja, hogy nem tudnak anélkül élni, hogy ne osztanák meg folyamatosan életük történéseit másokkal, és ne részesednének ők is mások élettörténeteiből. Életükben továbbra is jelen van az igény arra, hogy számukra biztonságos környezetben kimondhassák életük nagy kérdéseit, véleményüket, különböző tapasztalataikat, hogy megoszthassák egymással gondolataikat. Éppen ezért úgy gondolom, hogy az önmagunkról és a minket körülvevő világról való tanulás legfontosabb, változatlanul örök eleméhez kell nyúlunk, a *beszélgetéshez*. Beszélgető terekre van szükség, helyekre, ahol meghallgathatják a fiatalok egymást és saját gondolataikat elmondhatják, ahol fontosak lehetnek, ahol kérdezhetnek és útmutatást kaphatnak az élethez. Olyan, a fiataljaink számára biztonságot nyújtó közösségekre van szükség, ahol őszintén és nyíltan beszélhetnek az őket foglalkoztató nagy kérdésekről.

Mert sosem az a kérdés, hogy vannak-e fiatalok az egyházban, hogy kellene-e... Nem az kellene legyen a kérdés, hogy hogyan tudjuk megváltoztatni őket, mint látjuk, már az ókori filozófusok is kárhóztatták „ezeket a mai fiatalokat”, a fiatal tehát mindig, minden korban másabb, mint az előtte járók.

A mi feladatunk közel hozni, megérteni, megtartani, formálni, nevelni, hittelt tenni értük és velük. Hittelt kialakítani az ő egyéni és közösségi hitüket.

Mert nem igaz, hogy nincs közös hang, nem igaz, hogy velük nem lehet. Mert sosem a probléma adott, hanem a megoldandó feladat. A megoldásra váró feladat pedig itt és most a fiatalok vallásos közösségekben való megtartása. A hogyan közös munka, közös gondolkodás eredménye lehet csupán. Hittelt, értük és velük. Hittelt Istennel és érte.

A falu tanítójának „vezértankönyve” valláserkölcst tanításához	Régi magyar férfinév	Hiteles mérték	Dehogyan Internet, röviden	↙ Keresztül tud nézni Szláv népcsoport	Európa-kupa	Vers-csengő	Várát Dobó István védté	Van ilyen ünnep is	Régi puszkaféle	Szlovák, gúnyosan	Vajféleség
A falu bárói kastélya											
Szereplő az <i>Advent a Hargitánban</i>											
Vizzel való ellátás					New York operája Fűszerez				Állóvíz Éjfél		
Rag, a -val párja			Rajztinta Istenek itala			Omladék Gyógyít-hatálatlan beteg				Svéd autójel Takaró, lepő	
Észak	Puha fém Jobbra-balra mozgó			A hegy leve Pláné			Fogoly A falu híres tanítója				Árkosi néprajz-kutató (András)
Irattartó-típus					Lakatóló Ezer!				Ozmium vegyjele Rég élt előd		
Logaritmus naturalis, röviden		Szabályos, zárt görbe Amerikai színész (Chris)				Sokára Kolozs megyei város					
Oda-kozmaált étel jelzője					Kutyafajta Csúnya			Zokog Nógatás			
... tesz, becsap				... van, figyel Ártalom					Magad Portugál autójel		
Az energia jele	A falu régi neve Ghána fővárosa					Iskolai szolgálatos Fennsík					
Hím disznó			Keresztül Szent ... tüze, jelenség			3,14 Török tiszt volt					
	Fafajta Hajít				Lenti helyre Van ilyen társ is						
600, római számmal		Liter Arrafele!		Parlag Járunk rajta							
Időmérő mánusa											
Hegység, itt ered a falu pataka					Fém, régen irtak vele						

Az árkosi unitárius templom

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Megbízott szerkesztőbizottság: dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő, Bíró Sára Gyöngyvér médiareferens, Rácz Norbert Zsolt püspöki titkár, felelős szerkesztő. **Munkatársak:** Asztalos Klára (Nők Világa), Magyar Zita Emese (ifjúsági oldal), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztrejtvény), Szombatfalvi Etelka (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)
Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella

Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

Postacím: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9.
tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927; kozlony@unitarius.org
A lapszám letölthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézetét.

ISSN 1220-8418

Támogató a Romániai Magyar Demokrata Szövetség és a Communitas Alapítvány.

Barangoló Isten országában

Kedves Gyerekek!

Már biztosan mondogatjátok: Ó-IÓ-ÁCIÓ-KÁCIÓ-AKÁCIÓ-VAKÁCIÓ!

Tudom, hiszen iskolásként én is egész júniusban ezt hajtogattam hazafele sétálva az iskolából. Nagyon vártam a vakációt. Leginkább arra voltam kíváncsi, hogy mi történik otthon, milyen az udvarunk, amikor délelőtt fényben fürdik, főleg az általában nagyon árnyékos sarkok, zezugok érdekeltek, milyenek is, ha egy kicsit legalább nyáron a fény átjárja őket. Végre reggeltől estig kint a réten, lent a játszótéren lehet játszani. Nem tudom, hogy még szokás-e, de én a húgommal versenyeztem, hogy melyikünknek lesz feketébb a vize este, lábmosás után a mosdótálban. Valami elismerés járta át a szívemet, mert a fekete víz, az a sok porszemcse, egy egész nap történetét foglalta magába, a leghátsó

diófától a ház előtti homokig, padláson, pincében való játszást, este felé meg az ágyások közötti öntözővízben való tapicskolást követő homokban való lábpanírozást is szépen elmesélték a tálat karcoló apró homokszemcsék.

Feladatok

1. Szókirakó. Ebben a feladatban neked kell összekötni a megfe-

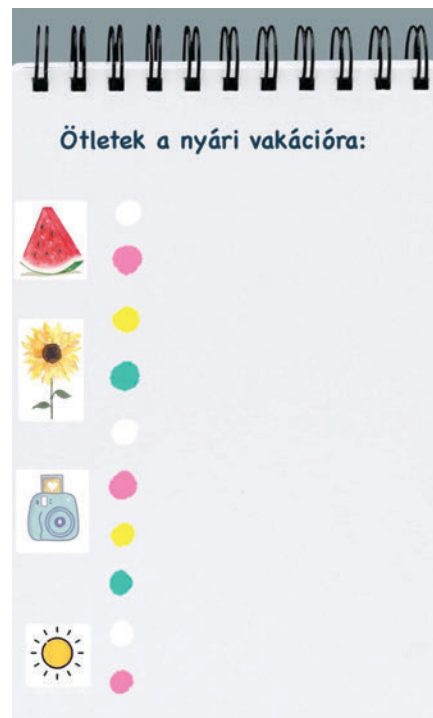

lelő betűket. A halmazban van négy csodaszép, elrejtett szó: BARÁTSÁG, HIT, SZERETET, REMÉNY. A megtalált szavakkal alkoss mondatot vagy írd egy történetet!

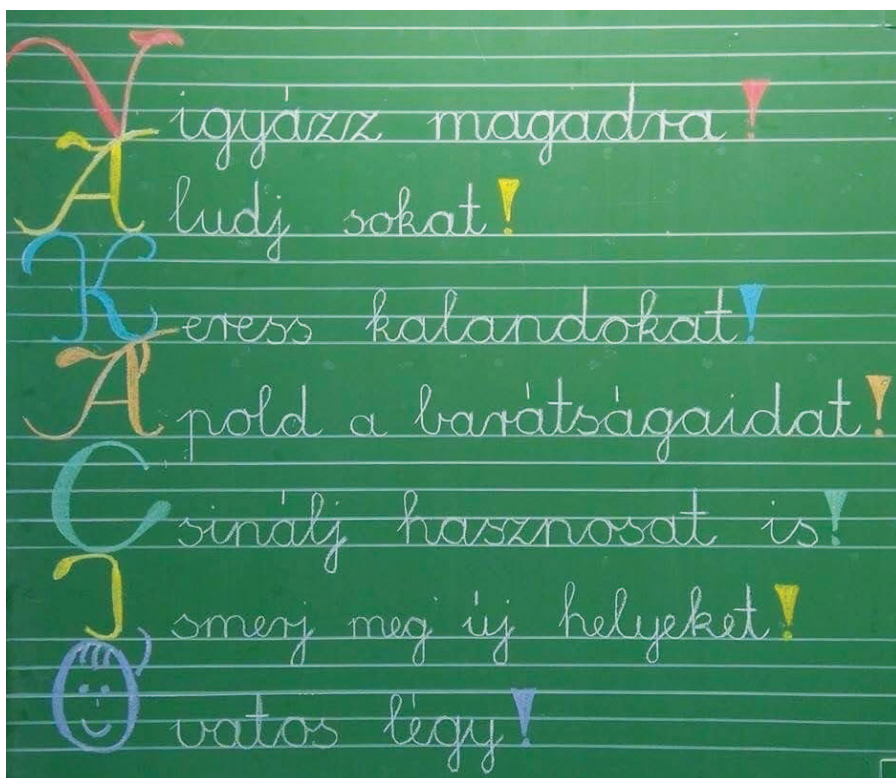
2. Rajzold le álmaid nyári napját!

3. Ötletek a nyári vakációra. Állíts össze magadnak egy listát azokból a dolgokból, amelyeket idén nyáron szeretnél megvalósítani. Hangolódásképpen írtam nektek három ötletet:

- három bibliai történet elolvasása
- levélírás Istennek
- hálaima megfogalmazása és hangos felolvasása

Igyekezz hasznosan, pihentetően, kreatívan tölteni a meleg nyári napokat!

Lélekszobor

• Román Viktor szobrászművész neve talán nem ismeretlen lapunk olvasói előtt. Ő az a művész, aki Homoródszentmártont, szülőfaluját ismertté tette a nagyvilág előtt, hiszen Román Viktor a 20. századi egyik legismertebb képzőművésze, akire méltán lehet büszke nemzete és szülőfaluja. A nagy-britanniai ösztöndíja lejártja után, 1968-ban a külföldi emigrációt választotta, mint oly sokan azok közül, akiknek túl szoros lett az ideológiai gúzs, Franciaországban telepedett le. Soha egy percig se feledte, honnan indult, gyökereihez való hűségét rengeteg alkotása is visszaigazolja: *A Kárpátok kapuja, Eke. Tisztelet apámnak, Székely, Székely tánc, Lövétei menyecske* stb.

Veress Ferenc rendezte sajtó alá és Káli Király István szerkesztette azt az igényes kötetet, amely e kiváló szobrászművésznek állít emléket: *Román Viktor. A szoborba gyúrt lélek. Méltatások, levelek, dokumentumok, művek* (Marosvásárhely: Mentor Könyvek Kiadó, 2020, 240 oldal).

A keménytáblás, 23,5 × 30 cm-es kötet minőségi színes felvételekkel, újraközölt kritikákkal, interjúkkal, levelekkel stb. idézi meg a szobrászművészt. A kiadvány külön érdekessége – s ettől válik igazán értékesé –, hogy olyan dokumentumokat ad közre magyar nyelven, amelyek közül korábban sok nem volt elérhető magyarul, emellett román és francia nyelvű rezümékben foglalja össze röviden a szobrászművészhez kapcsolódó tudnivalókat.

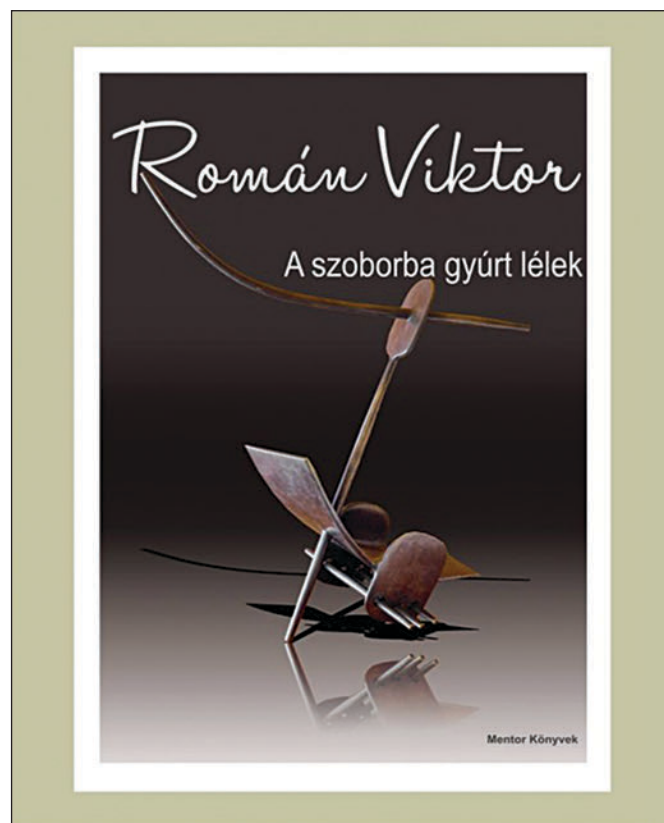
A tizenkét számozott és a hét számozatlan fejezet végigvezeti az olvasót a szobrászművész életének és alkotásainak különböző szakaszain. A *Kritikai reflexiók egy majdnem elfeledett életműről* fejezet a posztumusz kiállítások után született művészettörténeti értékelések néhány fontos darabját tartalmazza, amelyek segítik a(z) esetleg járatlan) műélvezőt Román Viktor alkotásainak elhelyezésében: európai rangú alkotóról van szó, akinek absztrakt művészetében a hagyományos, népi kultúrát idézi meg a modern formanyelv.

Az *Emlékezések Román Viktorra* fejezet az embert hozza közel az olvasóhoz. Azt az embert, aki közvetlen, életre való (nagy szüksége van erre a jellemvonására a franciaországi újrakezdéskor!), kitartó, kíváncsi, aki számára a székelyek és a románok egyetértése nagyon fontos volt, aki bátran vállalja az ismeretlen kultúrába való beilleszkedést (ismerősei szerint románul és franciául kiválóan megtanult). A *Pályakezdes, Marosvásárhely és a Bukaresti évek. Az első egyéni*

kiállítások c. fejezetek a tehetséges szobrász első szárnypróbálgatásainak éveit ismertetik. A román és magyar művészetkritikusok érzékelik, nem mindennapi művész lépett színre Román Viktorban. Páskándi Géza, Lászlóffy Csaba, Kányádi Sándor, Szilágyi Domokos – hogy csak néhányat említsünk a kortárs magyar (irodalmi) kultúra kiválóságai közül – szintén értő „olvasói” Román művészetének. Genfi, lausanne-i, római kiállításai révén megnyílt előtte az út a világhír felé. A művész írta az *Előrében* megjelent többreszes beszámolójában (*Lausanne-tól Párizsig*): „Ezzel a gondolattal tértem vissza a messzi barangolásból: a munka gondolatával. Művésznem, de egyáltalán minden embernek ez adhatja csak meg élete értelmét! Lehet, nem sokat hoztam a tarisznyámba, de nekem ez a legtöbb, ezért is akarom az élményt, a látottakat s a tanulságot is mindenkivel megosztani.”

A művész idézett hozzáállása nélkül talán nem sikerült volna beilleszkednie, és főként érvényesülnie a párizsi művészvilágban. Nogent-sur-Marne vált igazi otthonává, alkotói fészkevé, amelyet feleségével, a szintén művész Dana Románnal osztott meg.

U. K.

Andrási György ny. lelkész (Kolozsvár), **Bartha Alpár** lelkész (Kökös), **Bodor Lídia Emese** lelkész (Medgyes), **Gálfalvi Gábor** ny. iskolaigazgató (Alsóboldogfalva), **Jenei Sándor Levente** lelkész (Szabéd), **Jobbágy Mária Júlia** segédlelkész (Kolozsvár), **Kotecz József** ny. lelkész (Barót), **Máthé Gyöngyi** ny. magyartanár (Gyergyószentmiklós), **Molnár Lehel** levéltáros (Kolozsvár), **Pájer György**, a Gondviselés Segélyszervezet erdővidéki önkéntese (Vargyas), **Pál János** lelkész (Homoródszentmárton), **Simó Melinda** pszichológus (Székelyudvarhely)